ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЕЙСКАЯ ПРАВДА

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОК!

№№98-99 (21.257) ● 2008 гъэм накъыгъэм (майм) и 24, щэбэт ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 6-щ ●

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

«Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щIыхь зиI э и дохутыр» цIэ лъапIэр ХьэцIыкlу К. Хь. фIэщыным и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Указ

Узынщагъэр хъуэным зегъэужьынымкIэ федеральнэ къулыкъуэм и Управленэу Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щыIэм и унафэщIым.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2008 гъэм накъыгъэм и 19-м
№58-УП

Балигъыпlэ нуиа ныбжьыщIэ минхэм папщIэ къэралым и курыт еджапIэ псоми нужьрей узэджынэм и макъ жьгъырур нобэ щызэуплъ. Ди республикэм и курыт щыкIэм щекIуэкIынуи анхуэдэ гуфIэгъуэ зэхуэсхэр.

МАХУЭШХУЭМ иращIэкI гуфIэгъуэр зыхуэунэтIа псори: еджакIуэхэри, егъэджакIуэхэри, адэ-анэхэри - нышэдмбзэ щызэхуоседжапIэхэм я бжэIупэ хуитхэм. Иужьрей уэзджынэм и къыззгъэпэщакIуэхэм я зэфIэкI псори ирахьэлIащ 11-нэ классыр къэзыух ныбжьыщIэхэм мы махуэр гукъынэ ящыхъунымкIэ. Гуфlэгъуэ зэIуIэхэр щекIуэкI утхэр удз гъэгъарэ шар гъэпщащ зэмыфэгъуэхэмкIэ гъэщIэрэщIащ, дэнэжи школ гъащIэм, еджэныгъэм теухуа уэрэдэхэр къыщоуэ. Щколыр къэзыух ныбжьыщIэхэм нэжьгужагъыр я нэгум кIрихьиу, екIуу хуэпащэ утыкум и жьантIэмкIэ щеубжIащ. Ахэращ пlъапlэу яIэр я егъэджакIуэхэми, щколакIуэ нэхъыщIэхэми, адэ-анэхэми, махуэшхуэм хъуэхъу хуэзыIэтыну зыкъорезыгъэкъэIа псоми.

Я унэ етIуанэу илъэс 11-кIэ щыта еджапIэр, адэ-анэ папщIэу школым щаIа я егъэджакIуэхэр, ущиякIуэхэр, дауи, гупыкIыгъуафIэкъым балигъыпIэ нуиэ ныбжьыщIэхэм я дежкIэ. Абы щегупсыскIэ, ахэр тIэкIу нэщхьеI къоху, ауэ абыхэм я гурыщIэр къызэщIелэтэ къэхъухъащIэ купщIафIэ куэдкIэ, гуащIэдэкI хьэлэлкIэ ахуэгъэнщIыну гъащIэщIэм и гъэгум нобэ зэрыгтеуэм. Абыхэм ящыщ дэтхэнэми и псэм щегъафIэ мурад куэд. Ахэр ехьэлIащ курыт еджапIэм щызрагъэгъуэта щIэныгъэм адэкIи хэгъэхъуэным, зыщIэхъуэпс IэщIагъэр зыIэргъэхъуэ абы ирилъэжьным, къызыхэкIа унагъуэхэм щIэгъэкъуэн лъэщ яхуэхъуным, нэгъуэщIхэми.

Нобэ балигъ гъащIэм хьихьэ ныбжьыщIэ минхэм гуапэу дохъуэхъу къапэщыгъ гъуэгуанэр ехьуIлэныгъэкIэ зэпачыну, я гурыIуь дахэжэр кьайхъуIлэну, гъащIэм езыхэм я узыпIэ щызрагъэгъуэгу я насып мыкIуэщIу псэуну. Гумрэ псэмрэ къабгъэдэкI апхуэдэ псалъэхэр ныбжьыщIэхэм жраIэнущ нобэ куэдым. А мурадырщ яIэр КЪБР-м и Правительствэм, етIуанэ и Парламентым, етIуанэ и Президентым кIалэ, район къудамэхэм я лIыкIуэхэу республикэм и курыт еджапIэхэм елъэгъахэми.

Iуэгу махуэ, ныбжьыщIэ цIыкIухэ! Балигъ гъащIэм lъапlэ махуэ хэфчауэ Тхьэм къыщIигъэкI Етlанэгъэ пlалъэ фIыкIэ фIыныкъ, фи пэжыгъэм и хьэр фIыгъачу, егъэджакIуэхэ! Фи бынхэм факIэтэлъэныну, яхуэмIэ хъуэпсапIэхэр абыхэм кьайхъулIэну, адэ-анэхэ!

Иужьрей узэджынэр псоми угуырлы тхуэзэхуну!

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

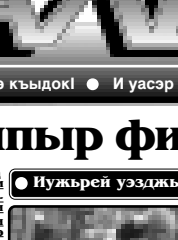

● Иужьрей узэджынэ

Насыпыр фи бащэу

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Указ

«Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм щIыхь зиI э и дохутыр» цIэ лъапIэр ХьэцIыкlу К. Хь. фIэщыным и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Указ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Парламентым и депутатхэм гу зылъатапхъэ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и органым и зи чэзу зэIуIэр 2008 гъэм накъыгъэм и 28-м Парламентым и Унэм щекIуэкIащ.

ЗэIуIэм щыщIидзэнур сыхьэти 10-рэ.

КЪБР-м и Парламентым и пресс-Iуэхущапlэм.

Ди газетыр къыфIэрыхьэну фыхуэфIэ

Ди щIэджыкIакIуэ лъапIэхэ!

Фигу къыдогъэкIыж 2008 гъэм и еIуанэ илъэс накъуэм къыфIэрыхьэну газетхэм, журналхэм Iэ тедзэныр зэрекIуэкIыр.

Илъэс накъыгъэм газетым и уасэр сом 356-рэ кIэлIейкIи 720-рэ.

«Адыгэ псалъэм» Iэ щытебдзэ хъунущ республикэм и почтэ Iуэхущапlэ псоми.

Ди индексыр 51531

Дунейм дахэкIыгъэ

Президентым кърегъэблагъэ

Медведев Дмитрий Китайм кIуащ. Ежьэн и пэ кьихуэу, а къэралым и журналистхэм щепсэлъыIам, абы кьыхигъэщащ и къэрал щыIэ политикэр зэIуахуэу, пэжагъ хэлъу зэрыунэтIынур.

Урысейм и Президентымрэ КНР-м и унафэщIымрэ дыгъуасэ Iэ щIадзащ дунейпсо Iуэхухэмкlэ лъэныкъуитIми я зэдай декларацэм, апхуэдэу зэгурыIуэныгъэ зыбжанэ зэращIалIащ.

Я узынщагъэр щрагъэфIэкIуэжьын папщIэ, Медведев Дмитрий ди къэралым къыригъэблэгъащ щIыр нэхъ гуащIэу щыхьеи Сычуань куейм щыщ еджакIуэ гуп. Фигу къэдгъэкIыжьынщи, дунейм и къэхъукъащIэ щынагъуэм щIыу мин 55-м щигъу хэкIуэдащ. А щIыпIэм щыIэжьа ди кьеГъэлакIуэхэр дыгъуэпшьхьрей пщыхьэщхьэщхэм КНР-м и унафэщI Ху Цзинь Тао щаIущащ.

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентым и Указ

Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Парламентым и депутатхэм гу зылъатапхъэ

Ди щIэджыкIакIыж лъапIэхэ!

Фигу къыдогъэкIыж 2008 гъэм и еIуанэ илъэс накъуэм къыфIэрыхьэну газетхэм, журналхэм Iэ тедзэныр зэрекIуэкIыр.

Илъэс накъыгъэм газетым и уасэр сом 356-рэ кIэлIейкIи 720-рэ.

«Адыгэ псалъэм» Iэ щытебдзэ хъунущ республикэм и почтэ Iуэхущапlэ псоми.

Ди индексыр 51531

Президентым кърегъэблагъэ

Медведев Дмитрий Китайм кIуащ. Ежьэн и пэ кьихуэу, а къэралым и журналистхэм щепсэлъыIам, абы кьыхигъэщащ и къэрал щыIэ политикэр зэIуахуэу, пэжагъ хэлъу зэрыунэтIынур.

Урысейм и Президентымрэ КНР-м и унафэщIымрэ дыгъуасэ Iэ щIадзащ дунейпсо Iуэхухэмкlэ лъэныкъуитIми я зэдай декларацэм, апхуэдэу зэгурыIуэныгъэ зыбжанэ зэращIалIащ.

Я узынщагъэр щрагъэфIэкIуэжьын папщIэ, Медведев Дмитрий ди къэралым къыригъэблэгъащ щIыр нэхъ гуащIэу щыхьеи Сычуань куейм щыщ еджакIуэ гуп. Фигу къэдгъэкIыжьынщи, дунейм и къэхъукъащIэ щынагъуэм щIыу мин 55-м щигъу хэкIуэдащ. А щIыпIэм щыIэжьа ди кьеГъэлакIуэхэр дыгъуэпшьхьрей пщыхьэщхьэщхэм КНР-м и унафэщI Ху Цзинь Тао щаIущащ.

Я юбилейр ягъэлъапIэ

УФ-м и Къэрал Думэм и депутатхэм дыгъуасэ ягъэлъапIащ ирагъэкIуэжьа зэIуIэпщащ зэрыщIэхэм я бжыгъэр зы мин зэрарикъуэр.

Ар кьабж 1994 гъэм щыщыIэм и 11-м щегъэжьауэ. А махуэ дыдэрэ властым и хабзэубзыку органищIэм и депутатхэм я зэ сессиер щызэхуагъэсар.

ИщIагъ палатэм и унафэщI Грыз лов Борис къыззригъэлъэгъуамкIэ, а бжыгъэр нэщэнэ дахэщ, ауэ абы и щIыбагъым къыдэтщ IуэхуэшхуэхэмкIэ гъэнщIа лъэжьагъэ пыухыкIахэр. Ахэр, псом япэу, къэралыгъуэ зыгъэбыдэ, щIыхуэхэм я псэукIэр езыгъэфIакIуэ, зэпIэзэрыту зыужьыныгъэр кьызэзэыгъэпэщ законхэр кьызэращтарщ.

Процент 20-кIэ

Петропавловск-Камчатскэ - Мэзкуу хьэуа гуэргум и уасэм зы махуэм процент 20-кIэ хэхъуащ.

Дяпэкlэ къэралым и щыхэрым и кIуэнымрэ зэхуэдэ кIуэнымрэ хьгIыгу ныкъуэм щыпсэухэм сом мин 29-рэ щатын хуейщ.

ХъэщIыкIхэм зэрыжаIэмкIэ, нэгъуэщI къэралхэм лъэтэнуэхэм я билет уасэхэри мыгувэу дэкIуеинущ.

(ИТАР-ТАСС).

Мы махуэхэм

Накьыгъэм и 24, щэбэт

◆ Паркэм я европей махуэщ 1909 гъэм накьыгъэм и 24-м Швецием къыщыззрагъэпэщащауэ щытащ Европэм щыпэ лъэпкъ паркыщ 9.

◆ Белград (Сербие) щекIуэкIынущ «Евровидение-2008» зэпеуэм и кIэух зыкъэгъэлъэгъуэныгъэхэр.

◆ Илъэс 85-рэ и пэкIэ (1923) кьалъхуащ ермэлы сурэтыщI, РАХ-м и членкорреспондент, Армян ССР-м и цIыхубэ сурэтыщI, СССР-мрэ (1987) Армян ССР-мрэ (1977) я Къэрал премиер-м я лауреат **Акопян А.Т.**

◆ Урысей тхакIуэ, жылагъуэ лэжьакIуэ, СССР-м и АН-м и академик, литературэ и лъэныкъуэкIэ Нобель и премиер-м и лауреат (1965), Социалист Лэжьыгъэм тIэхнейрэ и ЛIыхъужь (1967, 1980) **Шолохов Михаил** (1905 - 1984) кьыщалъхуа махуэщ.

Урысейм и Президентымрэ КНР-м и унафэщIымрэ дыгъуасэ Iэ щIадзащ дунейпсо Iуэхухэмкlэ лъэныкъуитIми я зэдай декларацэм, апхуэдэу зэгурыIуэныгъэ зыбжанэ зэращIалIащ.

Я узынщагъэр щрагъэфIэкIуэжьын папщIэ, Медведев Дмитрий ди къэралым къыригъэблэгъащ щIыр нэхъ гуащIэу щыхьеи Сычуань куейм щыщ еджакIуэ гуп. Фигу къэдгъэкIыжьынщи, дунейм и къэхъукъащIэ щынагъуэм щIыу мин 55-м щигъу хэкIуэдащ. А щIыпIэм щыIэжьа ди кьеГъэлакIуэхэр дыгъуэпшьхьрей пщыхьэщхьэщхэм КНР-м и унафэщI Ху Цзинь Тао щаIущащ.

◆ Дыгъэр кьыщIэкIынущ сыхьэти 5-рэ дакьикъэ 32-м, кьухьэжьынущ сыхьэт 20-рэ дакьикъэ 39-м.

◆ Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэт 15-рэ дакьикъи 7-рэ.

Накьыгъэм и 25, *тхьэмахуэ*

◆ 1987 гъэм «Сыбыр» атом мылкъэтэр Ищхьэрэ полюсым нэсащ.

◆ Аргентинэм и Лъэпкъ гуфIэгъэуэщ - Май революцэм и махуэщ (1810).

◆ Иордан Хьэшимрит Паштыхьыгъуэм и Лъэпкъ гуфIэгъуэщ - щхьэхуит щыхьуа махуэщ (1946).

◆ Илъэс 67-рэ и пэкIэ (1941) кьалъхуащ Молдовэ Республикэм и президент (2001 гъэ лъандзрэ) **Воронин В.Н.**

◆ Илъэси 120-рэ и пэкIэ кьалъхуащ совет композитор, егъэджакIуэ, СССР-м и цIыхубэ артист, Мэзкуу консерваторием и профессор, СССР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат (1951) **Александров Александр.**

◆ 1930 гъэм кьалъхуащ Къэбэрдей-Балькъэрым щыхь зиI э и дохутыр, жылагъуэ лэжьакIуэ **Кьищокьуэ Хьэтау.** 2006 гъэм дунейм ехыжащ.

◆ Къэбэрдей тхакIуэ, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щыхь зиI э лъэкIуэ **Тхьэмокьуэ Барэсбий** кьыщалъуа зиI э лъэкIуэ.

◆ Дыгъэр кьыщIэкIынущ сыхьэти 5-рэ дакьикъэ 31-м, кьухьэжьынущ сыхьэт 20-рэ дакьикъэ 39-м.

◆ Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэт 15-рэ дакьикъи 8-рэ.

Накьыгъэм и 26, *блыщхьэ*

◆ 1928 гъэм кьащтащ ильэси 4 кьэс футболымкIэ дунейпсо чемпионат егъэкIуэкIыным теухуа унафэ.

◆ Къэбэрдей-Балькъэр къэрал мэкъумэщ академиер кьыщIэзIуаха махуэщ (1995).

◆ Накьыгъэм и 26-м кьыщыщIэдзауэ мэкъуаугэгъуэм и 6 пщIондэ Санкт-Петербург щекIуэкIынущ «Пушкин. Петербург» зыфIаща гъуэзджэмкIэ дунейпсо фестиваль.

◆ Илъэси 110-рэ и пэкIэ кьалъхуащ совет конструктор, Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужь (1991, дунейм зэрехьажауэ) **Петропавловский Борис** (1898 - 1933).

◆ Илъэси 100 и пэкIэ кьалъхуащ совет драматург, СССР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат (1980) **Арбузов Алексей** (1908 - 1986).

◆ И ныбжьыр илъэс 80 ирокъу филологие щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор **ЩIэрдан Іэбу.**

◆ Дыгъэр кьыщIэкIынущ сыхьэти 5-рэ дакьикъэ 30-м, кьухьэжьынущ сыхьэт 20-рэ дакьикъэ 39-м.

◆ Махуэм и кIыхьагъынущ сыхьэт 15-рэ дакьикъи 9-рэ.

ПlолIэгъэр зыгъэхьэзырар ХЬЭКIЫКЪАРЭ Аликъ.

Лъэпкъ Іуэщыгъэ:

Мыублэ мыхъуэмэ, мыух щыIэкъым.

Си ефакIпэ - си къежьапIэ ● Лъэпкъ Іуэху

КЪЭБЭРДЕЙ

ТВ, радио нэтынкэр ● Щэбэт къыдэкIыгъуэ ● Малъхъэдис

Іэщхэм я бжыгъэм хохъуэ

● Аруан куей

Аруан куейм и мэкъумэш хозяйствэ зэмылIэужьыгъуэхэм Іэщыщхуэу мин 15-м нэс, мэлрэ бжыгъ мин 3, джэлкъэзу мин 400 яIэщ. Ар гъэкIуэм яIам нохьрэ фIыуэ нэхъыбжщ.

2008 ГЪЭМ дызэрыгетхэрэр бизнес щыкIэм, ику итым къыщалэжьащ лIыуэ тонн 2200-рэ, щэуэ тонн 6800-рэ, джэдыкIэу мелуани 5,5-рэ. Псом хэмыдэу екъуIэныгъэфIэр яIэщ «Бабирусэ» агрофирмэм, Тхьэмэхуэхъуэ я фермер хозяйствэм, Аруан къуажэм щыщ Мэрзалы Анзор и уней хозяйствэм.

Мэкъумэш хозяйствэмкIэ район управленэм и унафэщI Хьуэст Жыраслъэн щыгъуазэ дыдэрищIамкIэ, нобэ районым и АПК-м игъэтащ зыужьыныгъэр куэдкIэ и фIыгъэщ «АПК-м зегъэужьыну» лъэпкъ проектым ипкъ иткIэ, «УрысеймэкъумэшпкъыкIэ» Іэщыхьуэхэм кредит щIыхуэхэр къазэрыритам. Ар къыIахуэ унагъуэ 63-м. Иджыпсту Аруан районым и Іэщыхьуэхэм гъэмахуэ хъупIэхэм зэрыкIуэнум зыхуагъэхьэзыр.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● ЩIэ

Гъатхэмрэ дахагъэмрэ тегъэпсыхьа

Дунейм кьыгъ хьащ «Къуршэм я лъахэ» («Территория гор») журналым и зи чэзу кьыщIэкIыгъуэр. Полиграфие лъагэм и марэхэм тету гъэпса журналым и иджырей кьыщIэкIыгъуэми итщ щIэджыкIакIуэхэр рэзэкIыхьэн, ди республикэм и щэнхабзэ, гъуэгурыкIуэм цIыкIу щхьэхуэхэми ятеуэуа хьыбар гъэщIэгъуэн куэд.

ЖУРНАЛЫР кьыззIуэуа ятеп напэкIэуцIым абы и редактор нэхъыщхьэ Къэжэр Еленэ щIэджыкIакIуэхэм зэрызаухуигъаза тхыгъэм кьыззрэщигъэпIэгъуэм ЖУ зэдзэ, къыдэжьыгъуэр нэхьыбэу тегъэпсыхьащ гъатхэм, абы и дахагъэм кьыдэуу гурыщIэхэмрэ щIэныгъэрэщIэж гурыIуэхэмрэ. «Къуршэм я лъахэр» фIыуэ зыIыгъуэхэм абы ирагъэтэнущ щэнейрэ Олимп Джэгуэгъэм, пщIэнейрэ дуней псом я чемпионхъуэ Роднина Ириней ди республикэм и кьалащхьэм щыщыIам гукъинэжи щыхьуахэр кьыщIиуэтэж тхыгъэ. «Ди лъэхэзэ щыIэ и лIыхъужь» рубрикер ухахащ кьегъэлакIуэу Іуащхьэмахуэ я лъапlэ щылажьэ Аххубеков Адэлбий, «Хьэпшыпхэм я гъащIэ кьеIуэкIыкI» пIанэпIэр топсэлъыхь щыкIэпшынэ адыгэ макъамэ Іэмэпсымэм. «Унагъуэ насыпым и щхьэ» фIэщыгъэлIэм щIэту журналым итщ КъБР-м щэнхабзэмрэ къыбарегъащIэ Іэнатlэхэмкlэ и министр икIи уэрэджэныкIуэ цIэрыIуэ Тут Заур и щхьэгъусэ Мадинэ и интервью, дуней псом кьыщыцIыхуу щыта къэфакIуэ гъуэзэджэ Эсамбаев Мыхьмуд, скульптор Молодоженин Леонид, уэрэджыныкIуэ щIалэ Хьэжжокъуэ СултIан сыиз ятеуэуа тхыгъэхэри, нэгъэщIэгъэн.

НЫБЭЖЬ Таисэ.

Іуащхьэмахуэ япэ ищахэм ялъэщIэдгъэхьажынщ!

Тхьэмахуэ кIуам кьрикIуахэм япкъ иткIэ, «Урысейм и телъыджкъ 7» конкурсым щыпашэхэм Іуащхьэмахуэ яхэтыжкъым. Псори дызэрыгушхуэ щыгур зэпеуэм кьыщыкIэрыхуащ ди хэмыхуагъашм кьыхэкIыу. Иджы суперфиналистыр 14-м ящыщу Ипщэ Федеральнэ округым и цIыху нэхъыбэм Iэ щIаIэтар Мамай Іуащхьэмрэ Хэку-Анэм и фэеплъымрэщ. Дэ хьабжу дегугъу иджыри къэс конкурсым дыхэтащ икIи Іуащхьэмахуэ кьыкIэрыдмыгъэхуу екIуэкIащ. Зэпеуэр иухыным кьэнэжар мащIэ дыдэщ - мэкъуаугэгъуэм и 10-м щэджагъуэм нэсыхущ.

Япэми хуэдэу, Iэ фIэт хьунущ конкурсым и сайтым физхьэу **(www.ruschudo.ru)** е 4565 номерым жып телефонымкIэ SMS-хьыбар евгъэхьу. Тlум щыгъуэми финалым кIуа телъыджэ 14-м щыщу зэрыгъэ 7 кьыхэкIынущ. Абы нэхърэ нэхъыбэ е нэхъ мащIэ зэрыт хьыбархэр езыгъэхьэр Iэ зыIэтахэм хабжэнукъым.

Конкурсым и финалым кIуахэмрэ абыхэм я SMS-номерхэмрэ

Гейзерхэм я псыхъуэр - SMS 1
Байкал - SMS 9
Новосибирск и зоопаркыр - SMS 10
«Столбы» заповедникыр - SMS 12
Тобольск и кремлыр - SMS 15
Кунгурскэ бгъэунщIагъыр - SMS 22
Новгород Ищхьэрэ кьалэм и кремлыр - SMS 24
Петергоф - SMS 29
Кирилло-Белозерскэ кьулъшырыфыр - SMS 33
Мань-Пупу-Нер кьурш дапхъэм и мазаеу пкъохэр - SMS 34
Блаженный Василий и члисэр - SMS 38
«Вовнушки» чэщанэр - SMS 43
Мамай Іуащхьэмрэ Хэку-Анэм и фэеплъымрэ - SMS 45
Іуащхьэмахуэ бгыр - SMS 47

ХЬЭПЭ Маринэ,
КъБР-м и Президентымрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущапlэм и лэжьакIуэ.

Тарифхэм зэрыхагъахъуэр хабзэм къезэгъыркъым

Республикэм щыщекIуэ автобусхэм ирилажьэхэм щIыхуэхэм кьыIах гъуэгуанэм хагъахъуэу щIалэщIа. Абы теухуауэ КъБР-м Транспортымкlэ, связьмрэ, гъуэгу хозяйствэмкIэ и министрым и къуэдзэ Бэрэгъун МуIэед. - Ижь дыдэу тарифхэм зэрыхэпlъэгъэ илъэсищым нэхъ щIэнкабзэмрэ зэхьэрокъуэ Сультlан сыиз ятеуэуа тхыгъэхэри, нэгъэщIэгъэн.

- ПСОМИкьагъэсбэп пассажир транспортыр зэпIэзырыгу лжьэнымкIэ тарифхэм мыкъэнэщхуэ яIэщ, - кьыджиIащ КъБР-м транспортымкIэ, связьмрэ, гъуэгу хозяйствэмкIэ и министрым и къуэдзэ Бэрэгъун МуIэед. - Ижь дыдэу тарифхэм зэрыхэпlъэгъэ илъэсищым нэхъ щIэнкабзэмрэ зэхьэрокъуэ Iэнатlэхэмкlэ и министр икIи уэрэджэныкIуэ цIэрыIуэ Тут Заур и щхьэгъусэ Мадинэ и интервью, дуней псом кьыщыцIыхуу щыта къэфакIуэ гъуэзэджэ Эсамбаев Мыхьмуд, скульптор Молодоженин Леонид, уэрэджыныкIуэ щIалэ Хьэжжокъуэ Сультlан сыиз ятеуэуа тхыгъэхэри, нэгъэщIэгъэн.

КъБР-м Транспортымкlэ, связьмрэ, гъуэгу хозяйствэмкIэ и министрым зыхуэфащэ документхэр ихъэщIыри, КъБР-м Тарифхэмкlэ и къэрал комитетым и деж игъэхащ. А документхэр щагъэхьэзырым кьалытащ транспортым и Iуэхутхъэбзэхэр социальнэ мыхьэнэ зиIэхэм зэращыщыр икIи абы кьыхэкIыу уасэхэм хэгъэхъуэнымкIэ мардэ нэхъ мащIэ дыдэхэр кьащтауэ аращ.

Мы зэманым щIыхуэхэр Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэр къыбгъэдэкIыжащ. Апхуэдэу щIыхуэхэр, ятеп, а пасэм кьалытэу, пассажирхэр кьезыпIэкIэр зэкIэ эмыльэдэну, КъБР-м и Правительствэм и унафэр кьыдэкIыжьынущ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Тарифхэм зэрыхагъахъуэр хабзэм къезэгъыркъым

Республикэм щыщекIуэ автобусхэм ирилажьэхэм щIыхуэхэм кьыIах гъуэгуанэм хагъахъуэу щIалэщIа. Абы теухуауэ КъБР-м Транспортымкlэ, связьмрэ, гъуэгу хозяйствэмкIэ и министрым и къуэдзэ Бэрэгъун МуIэед. - Ижь дыдэу тарифхэм зэрыхэпlъэгъэ илъэсищым нэхъ щIэнкабзэмрэ зэхьэрокъуэ Iэнатlэхэмкlэ и министр икIи уэрэджэныкIуэ цIэрыIуэ Тут Заур и щхьэгъусэ Мадинэ и интервью, дуней псом кьыщыцIыхуу щыта къэфакIуэ гъуэзэджэ Эсамбаев Мыхьмуд, скульптор Молодоженин Леонид, уэрэджыныкIуэ щIалэ Хьэжжокъуэ Сультlан сыиз ятеуэуа тхыгъэхэри, нэгъэщIэгъэн.

КъБР-м Транспортымкlэ, связьмрэ, гъуэгу хозяйствэмкIэ и министрым зыхуэфащэ документхэр ихъэщIыри, КъБР-м Тарифхэмкlэ и къэрал комитетым и деж игъэхащ. А документхэр щагъэхьэзырым кьалытащ транспортым и Iуэхутхъэбзэхэр социальнэ мыхьэнэ зиIэхэм зэращыщыр икIи абы кьыхэкIыу уасэхэм хэгъэхъуэнымкIэ мардэ нэхъ мащIэ дыдэхэр кьащтауэ аращ.

Мы зэманым щIыхуэхэр Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэр къыбгъэдэкIыжащ. Апхуэдэу щIыхуэхэр, ятеп, а пасэм кьалытэу, пассажирхэр кьезыпIэкIэр зэкIэ эмыльэдэну, КъБР-м и Правительствэм и унафэр кьыдэкIыжьынущ.

КъБР-м Транспортымкlэ, связьмрэ, гъуэгу хозяйствэмкIэ и министрствэм и пресс-Іуэхущапlэм.

Си еджапІэ - си къежьапІэ

ПщІэ лей цІыхум щыхъущІри цІэ лъапІэ щІыхъугъэфащэри и акъылым, щІэныгъэм кьитІэсу иубзыхуф лэжьыгъэмкІэ, Іуэху дахэхэмкІэ, гъащІэм хилъхьэ гуапагъэмкІэ адрей псоми кьащхьэщокІ, кьахэжаныкІри арэущ. Зи гугъу тщІы зэфІэкІ гъуэзэджэхэм хуэдэ и Іэужьщ зи лэжьыгъэм хьэлэлу бгъэдэт Албот Людмилэ. Ар Бахъсэн куейм егъэджэныгъэмкІэ и Іуэхущапіэм адыгэбзэмрэ литературэмкІэ и методисту ильэс зыбжанэ хьуауэ мэлажьэ.

ЛЮДЭ егъэджакІуэщ, гъэсакІуэщ икІи ущиякІуэщ. Уеупсысмэ, мыхэр Іэщіагъэ пхуэхъуа Іэнатіэм епха лэжьыгъэ къудейкъым, атІэ псом япэу кьалэн лъапІэщ. И лэжьыгъэм хьыгъуІубыдэ псор ныкъусаныгъэншэу зэригъэзащІэм и мызакъуэу, Алботыр щыху гуапэщ, набдзэгубдзапІэщ, зэхэщакІуэ куу зыбгъэдэлъщ. Жыпіэнурамэ, зи гъащІэр егъэджэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэ езыпхъа лэжьакІуэхэр фым дыхуеунэнтІ, Іуэхугъуэ гуапэмрэ гупсысэ дахэмрэ дыхуеуэзщІ.

КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм, ди Іэнатіэм пыщІа нэгъуэщІ Іуэхущапіэхэм кьыхалъхьэ ж эрдэм зэмылІэужьыгъуэхэр Бахъсэн куейм и курыт еджапІэхэм щегъэжІуэкІыным и гуащІэшхуэ хельхьэ Людэ. Апхуэдэу ильэс зыбжанэ хьуауэ «Адыгэ псалъэ» республикэ газетым кьыхилъхьауэ ди щІыпІэм щеклуэжі «Си бзэ - си псэ, си дуней» фестивалым ди куейм и школхэр жьыдэжру зэрыхэтам Алботым и фІыщІэ куэд хэлъщ. Ди гуапэ зэррыхьунщи, зэпеуэм и тыгъэ нэхь лъапІэ дыдэр зыхуагъэфэщагри Людэ и нэІэм щІэту ХьэтІоихь ущыкьуей кьуажэм адыгэбзэр щезыгъэджхэрщ. КьинэмыщІауэ, ди куейм анэдэльхубзэ щезыгъэдж егъэджакІуэ 9-рэ ди гъэсэнхэм ящыщу егъэкІуэ 11-рэ фестивалым и лауреат хьуащ.

Апхуэдэу республикэм, Бахъсэн куейм щекІуэкІ олимпиадэхэм ди ныбжьыщІэхэм уиыпІэфІэхэр кьыщахьащ. Къэбгъэльагъуэмэ, адыгэбзэмкІэ ябгъэдэлъ щІэныгъэм и куугъэр кьыщахута зэпеуэм ди куейм икІа егъэкІуэ цыкІуэхэр нэхъыфІ дыдэу кьыщалъытащ. А текІуэныгъэхэр егъэджакІуэхэмрэ абыхэм я унэтІакІуэгумызагъэмрэ я лэжьыгъэ купщІафІэм и Іэужьщ.

Гурыіуэ зэгъущ, уи щІэныгъэм хыумыгъахьуэмэ, зэбгъэгъуэта зэфІэкІым зумыгъэуКъэдиимэ, лъэхъэнэм уэзрыльэщІэмыихьэнур. Мы гупсысэр я гъуаэзу мы гъэджэгъуэм екІуэкІа республикэпсо зэхьэзэхуэхэм хэтащ Бахъсэн куейм и егъэджакІу эхэри. Тхыльеджэхэм я махуэм ирихьэлІэу республикэм щекІуэкІа «Сэ седжэн сфІэфІщ» зэпеуэм тхыгъэ нэхьыфІ дыдэхэр хуэзыгъэхьэзырауэ ящыкІэ ещІэ ди еджакІуэ Іуэхущапіэм и ІуэхуфІэм я кьыдзэгъэщари Людэ и нэІэм щІэту ХьэтІоихь ущыкьуей кьуажэм адыгэбзэр щезыгъэджхэрщ. Кьинэмыщ-Іауээ, ди куейм анэдэльхубзэ щезыгъэдж егъэджакІуэ 9-рэ ди гъэсэнхэм ящыщу егъэкІуэ 11-рэ фестивалым и лауреат хьуащ.

Апхуэдэу республикэм, Бахъсэн куейм щекІуэкІ олимпиадэхэм ди ныбжьыщІэхэм уиыпІэфІэхэр кьыщахьащ. Къэбгъэльагъуэмэ, адыгэбзэмкІэ ябгъэдэлъ щІэныгъэм и куугъэр кьыщахута зэпеуэм ди куейм икІа егъэкІуэ цыкІуэхэр нэхьыфІ дыдэу кьыщалъытащ. А текІуэныгъэхэр егъэджакІуэхэмрэ абыхэм я унэтІакІуэгумызагъэмрэ я лэжьыгъэ купщІафІэм и Іэужьщ.

Гурыіуэ зэгъущ, уи щІэныгъэм хыумыгъахьуэмэ, зэбгъэгъуэта зэфІэкІым зумыгъэуКъэдиимэ, лъэхъэнэм уэзрыльэщІэмыихьэнур. Мы гупсысэр я гъуаэзу мы гъэ

Республикэм Іэтауэ щагъэзэпІащ ТекІуэныгъэ Иныр кьыззрахьрэ ильэс 63-рэ зэрырикъуар. Ди еджапІэ-гъэсапІэ хэми а гуфІэгъуэр Іутыным хэльхьэныгъэфІ хуащІащ.

Бахъсэн къаІэм дэт курыт еджапІэ № 8-м нджыбдагъэ щекІуэкІа зэІущІэ дахэри зыхуэгъэпсауэ щытар накьыгъэм и махуэ и Іэхъ лъапІэ дыдэрт. Апхуэдэуи абы ирырагъэгъэхьэлІащ лІыхъужьыгъэ ин кьигъэтьагъуэу Афганистаным кьулыкІэу щызыщІа икІи абы щекІуэкІа зауэм хэкІуэда Апэнэс Алим Хьэзрэдж и къуэм и фэеплъ пхъэбгъу кьыззІухыныр, мывэ сын хуэгъэтІыгъэныр.

ЗЭІУЩІЭМ щІыху куэд кьрихьэлІат. Абыхэм яхэтт КъБР-м и Парламентым и тхьэмадэ **Пекъу Светланэ**, Бахъсэн кьалэ администрацэм и Іэтащхьэм и къуэдзэ **Хьэщпакъ Сулътіан**, Егъэджэныгъэмкіэ кьалэ департаментым и унафэщІым и къуэдзэ **Мэлей (Лидэ)**, абы и лэжьакІуэ **Кьэзэр Тае**, Апэнэс Алим и къуэшхэр, Іыхьлыхэр, ныбжьыгъуэ иІахэр, Хэку зауэшхуэм и ветеранхэу **Джэрыдж Ібубэчыр, ГъущІапщэ Абдулыхь, Леонтьев Афанасий, Мухоротов Иван** сымэ, кьалэ вокоматым и лІыкІуэхэр, жьлагъуэм и щІыху пэрытхэр.

Школым и унафэщІ **Аджий Хьэсэн**, егъэджакІуэхэмрэ егъэджакІуэхэмрэ кьыззрагъэпэщащ зэхьыхьэ купщІафІэр, зэрыжьаІэщи, Іыхьитіу зэщхьэщыхьэу екІуэкІащ. Апэр теухуауэ щыІэ Хэку зауэшхуэм бахьсэндэсхэм щызэрахьа лІыхьужьыгъэмрэ абыхэм ТекІуэныгъэм хуащІа хэлъхьэныгъэмрэ. Зауэм хэкІуэдахэм дакьикъэкІэ щыну псорИ хуэзыгъуа нэужь, ветеранхэм гуапэу ехъуэхъуащ зэІущІэм къекІуэлІа псори. Мы курыт еджапІэм ильэс зыбжанэ лъандэрэ лъэныкъуэ куэдкІэ щІэгъэкъуэн кьыхуэхъу «Къэббатькъбресурс» акционер зэгуэныгъэр ветеранхэм ахьшэ саугъэткІэ яхуэгуэпащ. Абы и ужькІэ ветеранхэм фІыщІэ псатьэкІэ зыхуагъэзащ мыпхуэдэ зэІущІэ гуапэ кьахуэзэныгъэпэщІа егъэджакІуэхэмрэ еджакІуэхэмрэ, гулъытэрэ пщІэрэ кьаХуэзыщІа псоми. Абыхэм ныбжьыщІэхэр кьыхураджащ кьыщалъхуа Хэкур фІыуэ ялъагъуу, лъэпкъ хабзэ дахэхэр яхъумэу псэуну, узынщагъэрэ насыпрэ яІэну. НэхьыжьыфІхэм зауэм кьыщагъэлъэгъуа хахуагъэм теуха уэрэдхэр, уэсхэр еджакІуэ цыкІуэхэм утыкум екІуу щагъэІуащ.

АдэжІэ зэІущІэм кьеклуэлІахэм ягу кьагъэжІыжащ зи цІэр я кьуажэ уэрамхэм ящыщу нэхъ дахэм зэрихьэ Апэнэс Алим, абы зрихьа лІыхьужьыгъэр, иІа ІуэхущІафэхэмрэ Іэужьхьэмрэ тепсэлъыхьжащ. Апэнэсым и фэеплъ мывэм щхьэтепхъуэр трахыну хуагъэфэщащ Хэку зауэшхуэм и ветеран **ГъущІапщэ Абдулыхьрэ** Алим и классэгъуэ щыта икІи Афганистаным кьулыкІэу щыдэзыщІа генерал-майор **Бахъсэн Хьэсаншрэ**.

Школым и еджакІуэ цыкІуэхэм мы зэІущІэр гукъинэ зэрращыхъуам шэч хэлъхьыным. ЕплІанэ классым щеджэхэр а махуэм яхьыкІуэхэм яжьдорЕ Къэзанокъуэ Жэбагаы и Іущагъэхэм ящыщ. Хъыбархэм кьызэрыгъэтхІэ, Жэбагаы зы кьуэ фІэкІа эзримыЗэр благъэхэми ныбжьэгъухэми я жагъуэт. «ТІу хъуамэ, зы кьамэ и дзитІу зэхъуэтыпІ», - жаІэрт абыхэм. «Ар фІы хъумэ, сэ кьуэуэ сриклъунщ, Іей хъумэ, зэрыжьилэу тхуриклъунщ», - жаІуэрт итыжьрт адэм. Адэ-анэм я дежкІэ нэгъуэщІ насыпІ щыІэкъым, гъэсэныгъэ тэмэм зыхэлъ щІэблэ кьащІэувэным нэхьапэ. Аращ «Быныр насыпщ», «Былымкъыпщым нэхьэр, быныфІ къыпщІым» щІыжаІэр.

Унагъуэр лъэщ зыщІыр, абы жылагъэуэм пщІэрэ нэмысрэ къыщыхуэзэныхьыр абы иІъ щхьэкІэзэрщ. «Сыт ар зищІысыр?» - жиІэмэ, зыгурыбгъаІуэ хъунущ мыпхуэдэу. Унагъуэм и псоми цІыхугъэ яхэлъу, фІыщІэ ящІыфу, нэгъуэщІым фІы хуащІэн зыкІэ ешхэхэм зыгуэрым зыжьугъэныкъуэфу, бзэ ІэфІу нэхъыжьым пщІэ хуащІу, нэхъыщІэр фІыуэ ялъагъуу, шыІэныгъэ яхэлъу щытыныращ унагъуэ щэнхабзэкІэ зэрджэжьыр. Абы и фІыпІэхэр щытепщэ унагъуэр быдэщІ, лъэщщ. Апхуэдэ гъэсэныгъэм лъабжьэ хуэщІыпхъэ псалъэжьхэр, жьІэгъуэхэр, ущиекэр гъэсапІэ-еджапІэхэм, псом хуэмыдэу ёзы унагъуэм щІэх-щІэхыуэр кьыщыгъэсэбэпныпхъэщ. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщІэ, «Унагъуэм унафэ щІызыщІыр нэхъыжьырщ», «Унагъуэм и нэхъыщІэхэр зыгъасэр, зэдаІуэр нэхъыжьырщ», «Нэмыс зэрыльэунагъуэм бынхэр анэшхуэ-адэшхуэхэм щадэшхэрхьым», «Адэ-анэм ямпсэлъэжныр, жаІэр мыгъэзэщІэнэр, абыхэм ужафэ яхуэщІыныр емыкІыщхуэщІ», «Нэхъыжь и псалъэ тІу ящІыркъым», «Нэхъыжь гъуэгу техьауэ кІэпъыджэрхьым», «Нэхъыжь и гъуэгу зэпаутщІыркъым», «Нэхъыжьым и псалъэ зэпаудыркъым», «ХьэщІэм угъурлыгъэ кьыдокІуэ», нэгъуэщІхэри.

Мы гущиекэм ящыщ дэтхэнэмки ди лъэпкъ хабзэм и фІыпІэр, куупІэр кьыщыгъэльэгъуащ, ахэр гъэсэныгъэ тэмэмым ухуэзышэ гъуэзэщ. «ЩІэблэм ебгъэлъагъур и гъуэгуф» жиІащ пасэрейм. Пъэрэкъым и кьэкІуэнур, и пщдейр фІы хъунуми Іей хъунуми зэлъытар дэ нэхъыжьхэрауэ щыщыткІэ, щІэблэр хабзэ-нэмысым щІэгъэджэныкІыным ди гупсысэр, ди акъылыр теухуауэ щытыпхъэщ.

Іуащъхэмахуэ хуэдэу ирельагэ ди унагъуэхэм илъ лъэпкъ хабзэ дахэхэр, ди нэхъыжьхэм яууфащэ щІэблэ насыпыфІэ кьырыерхъуэ абыхэм!

ШЫБЗЫХЪУЭ ФатІимэ,
егъэджакІуэ.

● Унагъуэ

КъежьапІэ

«Тхьэмадэр унагъуэм и щхьэщ, унэгущІэр и псэщ, быныр и насыпщ!» - жаІэ адыгэхэм. ЗымыщІэ щыІэу къыщІэкІынкъым унагъуэр зищІысыр. Лъыкіэ зэгухьэу, зэблагъэу зэдэпсэу цІыху гупу зэрыщытым и мызакъуэу, ар къэралыр зэрыззэхэлъ Іыхьэщ, дэтхэнэ лъэпкъми и гъащІэм, и псэукІэм и кьежьапІэщ, кьытщІэхъуэ щІэблэм зыщиуэзэщІщ, абы и хьэл-щэнкІэ, гупсысэкІэр щыізэфІэувэ щыпІэщ.

УНАГЪУЭМ жылагъуэм щиІэ мыхьэнэр нЫбжьыщІэхэм къагурыдгъэІуэн мурадкІэ, курыт еджапІэхэм щылажьэхэм абы хуэгъэтІа лэжьыгъэ щхьэпэ зэфІыдох. Псом япэрауэ, абыхэм щапхъэу кьахудохь нэхъыжьыфІ зэрыс унагъуэхэр, абыхэм иль хабзэ дахэхэр наІуэ кьэтщІурэ. Зэрыгурыіуэгъуэщи, дэтхэнэ зы хабзэри кьыщежьэр унагъуэм и дежкІ. Аращ, дауи, кьызытеклар «Унэм зышыгъаси, хасэм яхьихь» адыгэ псалъэжьри.

Сэ сызэреплъымкІэ, унагъуэ узынщэм и лъабжьэр зи гугъу сщІа нэхъыжьыфІымрэ унагъуэм и адрей нэхъыщІэхэмрэ яку дагъ нэмысырщ. Зыи и щхьэ адрейр ирипъытыныр, ин хъуэм цІыкІуу зэрыщытар, цІыкІур ин зэрыхъунур сыт щыгъуэ ищІэныр зэхущытыкІэхэм я щІэдзапІэ хъун хуейщ. БыныфІ къыщІэхъуэну щІэмыкъуэпс адэ-анэм щыІэкъым, апхуэдэззуи бынри адэ-анэфІ хуейщ. ФІы псори цІыхум зыхилъхьэу щыщІидзэр унагъэрщ. Унагъуэм быным щиуфыд увыпІэм теухуауэ еджакІуэхэм яжьдорЕ Къэзанокъуэ Жэбагаы и Іущагъэхэм ящыщ. Хъыбархэм кьызэрыгъэтхІэ, Жэбагаы зы кьуэ фІэкІа эзримыЗэр благъэхэми ныбжьэгъухэми я жагъуэт. «ТІу хъуамэ, зы кьамэ и дзитІу зэхъуэтынт», - жаІэрт абыхэм. «Ар фІы хъумэ, сэ кьуэуэ сриклъунщ, Іей хъумэ, зэрыжьилэу тхуриклъунщ», - жаІуэрт итыжьрт адэм. Адэ-анэм я дежкІэ нэгъуэщІ насыпІ щыІэкъым, гъэсэныгъэ тэмэм зыхэлъ щІэблэ кьащІэувэным нэхьапэ. Аращ «Быныр насыпщ», «Былымкъыпщым нэхьэр, быныфІ къыпщІым» щІыжаІэр.

Унагъуэр лъэщ зыщІыр, абы жылагъэуэм пщІэрэ нэмысрэ къыщыхуэзэныхьыр абы иІъ щхьэкІэзэрщ. «Сыт ар зищІысыр?» - жиІэмэ, зыгурыбгъаІуэ хъунущ мыпхуэдэу. Унагъуэм и псоми цІыкІугъэ яхэлъу, фІыщІэ ящІыфу, нэгъуэщІым фІы хуащІэн зыкІэ ешхэхэм зыгуэрым зыжьугъэныкъуэфу, бзэ ІэфІу нэхъыжьым пщІэ хуащІу, нэхъыщІэр фІыуэ ялъагъуу, шыІэныгъэ яхэлъу щытыныращ унагъуэ щэнхабзэкІэ зэрджэжьыр. Абы и фІыпІэхэр щытепщэ унагъуэр быдэщІ, лъэщщ. Апхуэдэ гъэсэныгъэм лъабжьэ хуэщІыпхъэ псалъэжьхэр, жьІэгъуэхэр, ущиекэр гъэсапІэ-еджапІэхэм, псом хуэмыдэу ёзы унагъуэм щІэх-щІэхыуэр кьыщыгъэсэбэпныпхъэщ. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщІэ, «Унагъуэм унафэ щІызыщІыр нэхъыжьырщ», «Унагъуэм и нэхъыщІэхэр зыгъасэр, зэдаІуэр нэхъыжьырщ», «Нэмыс зэрыльэунагъуэм бынхэр анэшхуэ-адэшхуэхэм щадэшхэрхьым», «Адэ-анэм ямпсэлъэжныр, жаІэр мыгъэзэщІэнэр, абыхэм ужафэ яхуэщІыныр емыкІыщхуэщІ», «Нэхъыжь и псалъэ тІу ящІыркъым», «Нэхъыжь гъуэгу техьауэ кІэпъыджэрхьым», «Нэхъыжь и гъуэгу зэпаутщІыркъым», «Нэхъыжьым и псалъэ зэпаудыркъым», «ХьэщІэм угъурлыгъэ кьыдокІуэ», нэгъуэщІхэри.

Мы гущиекэм ящыщ дэтхэнэми ди лъэпкъ хабзэм и фІыпІэр, куупІэр кьыщыгъэльэгъуащ, ахэр гъэсэныгъэ тэмэмым ухуэзышэ гъуэзэщ. «ЩІэблэм ебгъэлъагъур и гъуэгуф» жиІащ пасэрейм. Пъэрэкъым и кьэкІуэнур, и пщдейр фІы хъунуми Іей хъунуми зэлъытар дэ нэхъыжьхэрауэ щыщыткІэ, щІэблэр хабзэ-нэмысым щІэгъэджэныкІыным ди гупсысэр, ди акъылыр теухуауэ щытыпхъэщ.

Іуащъхэмахуэ хуэдэу ирельагэ ди унагъуэхэм илъ лъэпкъ хабзэ дахэхэр, ди нэхъыжьхэм яууфащэ щІэблэ насыпыфІэ кьырыерхъуэ абыхэм!

ШЫБЗЫХЪУЭ ФатІимэ,
егъэджакІуэ.

Зэманыр Іуэхукіэ егъэнщІыф

● Щапхъэ

Албот Людмилэ.

зэпеуэм и тыгъэ нэхъ лъапІэ дыдэр зыхуагъэфэщари Людэ и нэІэм щІэту ХьэтІоихь ущыкьуей кьуажэм адыгэбзэр щезыгъэджхэрщ. КьинэмыщІауэ, ди куейм анэдэльхубзэ щезыгъэдж егъэджакІуэ 9-рэ ди гъэсэнхэм ящыщу егъэкІуэ 11-рэ фестивалым и лауреат хьуащ.

Апхуэдэу республикэм, Бахъсэн куейм щекІуэкІ олимпиадэхэм ди ныбжьыщІэхэм уиыпІэфІэхэр кьыщахьащ. Къэбгъэльагъуэмэ, адыгэбзэмкІэ ябгъэдэлъ щІэныгъэм и куугъэр кьыщахута зэпеуэм ди куейм икІа егъэкІуэ цыкІуэхэр нэхьыфІ дыдэу кьыщалъытащ. А текІуэныгъэхэр егъэджакІуэхэмрэ абыхэм я унэтІакІуэгумызагъэмрэ я лэжьыгъэ купщІафІэм и Іэужьщ.

Гурыіуэ зэгъущ, уи щІэныгъэм хыумыгъахьуэмэ, зэбгъэгъуэта зэфІэкІым зумыгъэуКъэдиимэ, лъэхъэнэм уэзрыльэщІэмыихьэнур. Мы гупсысэр я гъуаэзу мы гъэ

Накьыгъэ мазэр мыхьэнэшхуэ зиІэ махуэшхуэхэмкІэ гъэнщІащ. Апхуэдэхэщ Гъатхэмрэ Лэжьыгъэмрэ, ТекІуэныгъэ Иным, Адыгэхэм я фэеплъ, Иужьрей уэзджьным я махуэхэр. Абыхэм ящыщ дгъэнэрри къыщІэхьуэ щІэблэм хэкупсэ гъэсэныгъэ хэлъхьэныгъэ Іэмал гъуэзэджэщ. Апхуэдэ махуэхэм кьыхуэзрагъэпэщ зэхьыхьэхэм я фІыгъэкІ щІэблэм зыхащІэ лъэныкъым и тхыдэр джыным абы и кьэкІуэну дахэм дэжьыгъэфІхэр хуэгъэнсыным я мыхьэнэр.

ЦІыпІынэ Хьэсэнбий.

МАЛКЭ къуажэм кьыдэхьуэ щІалэгъуалэм я дежкІэ щапхьэщ, кьапщтэмэ, Хэку зауэшхуэм лІыхъужьыгъэ кьыщызыгъэльагъуэу хэта ди нэхъыжьыфІхэр. МафІэ лыгъэм кІуэцІрыкІыу ТекІуэныгъэ Иныр кьэралым кьыхуэзыхьахэм ящыщу ноБэ ди жьлэм хуэд дэсжьжьым. Зауэм кьраха фэбжьэм ахэр ихьащ имыгъэзуу. Езыхэр мыпсэужми, абыхэм зэрахьа лІыгъэм щыгъуазэ дощІ ди еджакІуэ цыкІуэхэр, зауэлІ хахуэу щытахэм я зауэ гъуэгуанэр кьызыхэщыкь дэфтэрхэмрэ суэртхэмкІэ гъэнщІащ илъэс зыбжанэ и пкІэ ди школым кьыщызэдгъэпэща ЗауэлІ щІыхьым и музейр. Абы щІэх-щІэхыуэр егъэджакІуэхэм щыдогъэкІэжкІ зауэм, лэжьыгъэм я ветеранхэмрэ еджакІуэхэмрэ я зІущІэхэр.

Малкэ ноБэ ветерану дэсыжьыр ЦІыпІынэ Хьэсэнбий и закъуэщ. Абы и дежкІэ нахьыкъэр мазэ нэхъ лъапІэ дыдэхэм ящыщу: абы хеубыдэ ТекІуэныгъэм и махуэшхуэри езыр кьыщалъхуа махуэри. Мы гъэм абы и нЫбжьыр илъэс 85-рэ ирикъуащ. И махуэшхуэхэмкІэ екъуэхъуну, зауэ хьыбар жрагъэІэжьну нэхъыжьыфІым и унэм щІэхщІэхьуэрэ щызэхуос еджакІуэ цыкІуэхэр. Хьэсэнбий зи гъащІэр хэкур, кьыщІалъхуа щІыналъэр зэІуэзэпэщ щІыным теухуа хэкуІлІэм зэращыщым ирогушхуэ абы и кьуажэгъу псори. Ар и гъащІэ блэкІам щытепсэльхьыжькІэ, и нэгум кьэщ абы дзыхь кьыхуащІа ІэнатІэхэм и кьару емыблэжу зэрыпэрытар, ар зауэ губгъуэ ирехьу е гуащІэдэкІ лэжьыгъэу щрет.

ЦІыпІынэр зауэм щыкІуам илъэс 18 хьуа кьудейуэ арат. Ящэ щІыкІэ ар Кавказ Ищхьэрэм щекІуэкІ фронтщІыбэ лэжьыгъэхэм хэтащ. Зи Іэпкльэпкьыр нэсу зэрыгъэмыбыдыр щІалэ щІынэм и дежкІэ, дауи, хьэлъэт щыгъІэр ухуэныр, ауэ абы нэхьыжьхэм закъыкІэригъэхуртэкъым. ИужькІэ ЦІыпІынэр 226-нэ дивизэм и зауэлІ хьуащ, куэд дзыжьыкІыуи абы связымкІэ и 11-нэ бригадэм щыщ взводым и унафэщІу ягъэуващ, лейтенант нэхъыщІэ щІэр кьыщІащри.

- Дзэхэм я зэхуаку зэпыщІыныгъэ тэмэм дзэльныр зауэ зэмыщи мыхьэнэшхуэ зиІэ Іуэхут, - ягу кьегъэжІыж Хьэсэнбий. - Си зауэлІ гупым ятьжЕ къагъанэртэкъым я пщэрылъ Іуэхухэр ныкъусаныгъэншэу зэфІагъэжІынымкІэ. Дэ Іэпытщ Іэрт Кавказ Ищхьэрэм щызауэ дзэхэр.

Биим и щэ кьытельалъэм щхьэкІэ къэмынэу, зэкьым икІи Тэуэкьым Хьэсэнбий телефон кІапсэхэр зэриукъуэдиящ, зэпычахэр зэрызэпищІэжар. Зэгуэрым, Ейск кьалэм и Іэшэльашэм зауэ гуащІэхэр щекІуэкІыу, ЦІыпІынэр уЗэгъэ зхьлъэ хуащІ. Абы и ужькІэ ар фронтым Іуагъэхьэжакъым, ауэ зауэ ІэнатІэм Іутхэм хуэфІэкІымкІэ тылым защІыпІигъэхуащ.

Зауэ нэужьым �цІыпІынэм кьигъэзэжащ щалъхуа и кьуажэм. Абы и бгъэгум щылыдыкІ зауэшхуэм щызэрихьа ІлІыхьэхэр кьэнагьыпІагъуэ ордженхэмрэ медалхэмрэ. Ахуэдэхэт Хэку зауэшхуэм и орденым и II нагьыщІэр, «Кавказыр зэрахъуамэ папщІэ», «И зауэ зэфІэкІхэм папщІэ» дамыгъэхэр, нэгъуэщІхэри.

Мамырыгъэр ди щІэблэм кьахуэзызэуа нэхъыжьыфІр ТекІуэныгъэшхуэм и дамыгъэ лъапІэу кьалъытэ ди еджакІуэ цыкІуэхэм. Куэдрэ псэуну, кьыщІэхъуэ и ныбжьыщІэхэм я насып илъагъуну ди гуапэщ ЦІыпІынэм.

ЩХЪЭНЫКЪУЭ Мусэбий,
Малкэ дэт курыт школым и егъэджакІуэ.

Зэ1ущ1эм къеблэгъа хьэщ1эхэр.

● Хэкупсэ гъэсэныгъэ

Лъыхъужьхэм я щІыхькІэ

ГъэмрэІ. Зауэм хэкІуэдахэм дакьикъэкІэ щыну псорИ хуэзыгъуа нэужь, ветеранхэм гуапэу ехъуэхъуащ зэІущІэм къекІуэлІа псори. Мы курыт еджапІэм ильэс зыбжанэ лъандэрэ лъэныкъуэ куэдкІэ щІэгъэкъуэн кьыхуэхъу «Къэббатькъбресурс» акционер зэгуэныгъэр ветеранхэм ахьшэ саугъэткІэ яхуэгуэпащ. Абы и ужькІэ ветеранхэм фІыщІэ псатьэкІэ зыхуагъэзащ мыпхуэдэ зэІущІэ гуапэ кьахуэзэныгъэпэщІа егъэджакІуэхэмрэ еджакІуэхэмрэ, гулъытэрэ пщІэрэ кьаХуэзыщІа псоми. Абыхэм ныбжьыщІэхэр кьыхураджащ кьыщалъхуа Хэкур фІыуэ ялъагъуу, лъэпкъ хабзэ дахэхэр яхъумэу псэуну, узынщагъэрэ насыпрэ яІэну. НэхьыжьыфІхэм зауэм кьыщагъэлъэгъуа хахуагъэм теуха уэрэдхэр, уэсхэр еджакІуэ цыкІуэхэм утыкум екІуу щагъэІуащ.

АдэжІэ зэІущІэм кьеклуэлІахэм ягу кьагъэжІыжащ зи цІэр я кьуажэ уэрамхэм ящыщу нэхъ дахэм зэрихьэ Апэнэс Алим, абы зрихьа лІыхьужьыгъэр, иІа ІуэхущІафэхэмрэ Іэужьхьэмрэ тепсэлъыхьжащ. Апэнэсым и фэеплъ мывэм щхьэтепхъуэр трахыну хуагъэфэщащ Хэку зауэшхуэм и ветеран **ГъущІапщэ Абдулыхьрэ** Алим и классэгъуэ щыта икІи Афганистаным кьулыкІэу щызыщІа генерал-майор **Бахъсэн Хьэсаншрэ**.

Школым и еджакІуэ цыкІуэхэм мы зэІущІэр гукъинэ зэрращыхъуам шэч хэлъхьыным. ЕплІанэ классым щеджэхэр а махуэм яхьыкІуэхэм яжьдорЕ Къэзанокъуэ Жэбагаы и Іущагъэхэм ящыщ. Хъыбархэм кьызэрыгъэтхІэ, Жэбагаы зы кьуэ фІэкІа эзримыЗэр благъэхэми ныбжьэгъухэми я жагъуэт. «ТІу хъуамэ, зы кьамэ и дзитІу зэхъуэтынт», - жаІэрт абыхэм. «Ар фІы хъумэ, сэ кьуэуэ сриклъунщ, Іей хъумэ, зэрыжьилэу тхуриклъунщ», - жаІуэрт итыжьрт адэм. Адэ-анэм я дежкІэ нэгъуэщІ насыпІ щыІэкъым, гъэсэныгъэ тэмэм зыхэлъ щІэблэ кьащІэувэным нэхьапэ. Аращ «Быныр насыпщ», «Былымкъыпщым нэхьэр, быныфІ къыпщІым» щІыжаІэр.

Унагъуэр лъэщ зыщІыр, абы жылагъэуэм пщІэрэ нэмысрэ къыщыхуэзэныхьыр абы иІъ щхьэкІэзэрщ. «Сыт ар зищІысыр?» - жиІэмэ, зыгурыбгъаІуэ хъунущ мыпхуэдэу. Унагъуэм и псоми цІыкІугъэ яхэлъу, фІыщІэ ящІыфу, нэгъуэщІым фІы хуащІэн зыкІэ ешхэхэм зыгуэрым зыжьугъэныкъуэфу, бзэ ІэфІу нэхъыжьым пщІэ хуащІу, нэхъыщІэр фІыуэ ялъагъуу, шыІэныгъэ яхэлъу щытыныращ унагъуэ щэнхабзэкІэ зэрджэжьыр. Абы и фІыпІэхэр щытепщэ унагъуэр быдэщІ, лъэщщ. Апхуэдэ гъэсэныгъэм лъабжьэ хуэщІыпхъэ псалъэжьхэр, жьІэгъуэхэр, ущиекэр гъэсапІэ-еджапІэхэм, псом хуэмыдэу ёзы унагъуэм щІэх-щІэхыуэр кьыщыгъэсэбэпныпхъэщ. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщІэ, «Унагъуэм унафэ щІызыщІыр нэхъыжьырщ», «Унагъуэм и нэхъыщІэхэр зыгъасэр, зэдаІуэр нэхъыжьырщ», «Нэмыс зэрыльэунагъуэм бынхэр анэшхуэ-адэшхуэхэм щадэшхэрхьым», «Адэ-анэм ямпсэлъэжныр, жаІэр мыгъэзэщІэнэр, абыхэм ужафэ яхуэщІыныр емыкІыщхуэщІ», «Нэхъыжь и псалъэ тІу ящІыркъым», «Нэхъыжь гъуэгу техьауэ кІэпъыджэрхьым», «Нэхъыжь и гъуэгу зэпаутщІыркъым», «Нэхъыжьым и псалъэ зэпаудыркъым», «ХьэщІэм угъурлыгъэ кьыдокІуэ», нэгъуэщІхэри.

Мы гущиекэм ящыщ дэтхэнэми ди лъэпкъ хабзэм и фІыпІэр, куупІэр кьыщыгъэльэгъуащ, ахэр гъэсэныгъэ тэмэмым ухуэзышэ гъуэзэщ. «ЩІэблэм ебгъэлъагъур и гъуэгуф» жиІащ пасэрейм. Пъэрэкъым и кьэкІуэнур, и пщдейр фІы хъунуми Іей хъунуми зэлъытар дэ нэхъыжьхэрауэ щыщыткІэ, щІэблэр хабзэ-нэмысым щІэгъэджэныкІыным ди гупсысэр, ди акъылыр теухуауэ щытыпхъэщ.

Іуащъхэмахуэ хуэдэу ирельагэ ди унагъуэхэм илъ лъэпкъ хабзэ дахэхэр, ди нэхъыжьхэм яууфащэ щІэблэ насыпыфІэ кьырыерхъуэ абыхэм!

ШЫБЗЫХЪУЭ ФатІимэ,
егъэджакІуэ.

● Школ гъащІэ

«Лъахэм и тхыдэ»

НАПІШЫК дэт 32-нэ курыт школым щекІуэкІащ «Лъахэм и тхыдэ» зыфІаща зэІущІэ. Ар екьэлІат лъэхъэнэ щхьэхуэхэм кьыриубыдэу адыгэ лъэпкъыр и хуитынигъэм зэрыщІэбэна щІыкІэм, абы кьыдгъэгурыкІуа хабзэхэмрэ Іуэрыіуатэхэмрэ, хамэ кьэралыгъуэхэм сыт хуэдэ зэманми хуаІа пыщІэнигъэхэм. ЗэІущІэр зэкьыззыгъэпэща егъэджакІуэхэмрэ еджакІуэхэмрэ тепсэльыхьащ дуней псом тегушъа хьуа ди лъэпкъэгъуэм теухуауэ ди республикэм кьыщыдэкІ тхыльхэм, газетхэмрэ журналхэмрэ кьыщаІэта Іуэхугъуэ щхьэпэхэм. Зыгъэхьэм кьрагъэблэгъат Хэку зауэшхуэм хэта ветеранхэри. Ахэр нЫбжьыщІэхэм ядагъэщащ я гукъэкІыжхэмкІэ икІи ящиищ. Хэкур, лъахэр хьумэнэр дэтхэнэ зы щІыкумкІи кьаІэн нэхъыщхьэу зэрыщытым теухуауэ. Зэхуэсым кьрихьэлІахэм папщІэ екІуэкІащ Іыхьэ зыбжанэу зэхэт литературэ-музыкэ теплъэгъуэхэр, лъахэм теухуа усэхэм кьеджащ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● Гушыьэхэр

Зэпокіуэж

- Мамэ, Іэминат си джанэр зэрызэфІэстхьар кьыбжиІэжа?
- Хьэуэ.
- Хьунущ-тІэ, абы щыгъуэм сэри тепщэчыр зэрикьутар бжесІэжьынкъым.

Сэри сывгъакІуэ

Хьэрэт щыкІу и адэм еупщІащ:
- Папэ, мо дадэр махуэ кьэс щхьэ тетІысхьэпІэм тес?
- Ар пенсэ кІуащ, лажьэми мылажьэми хьунущ, - итащ жэуап адэм.
- Абы щыгъуэ сэри сабий щащІ нэхърэ пенсэм сыбгъэкІуамэ, нэхъ къэсщтэнут.

ЗэпыщІыкІи зэфІэкІащ

Быпэ щыкІу гуфІэжу кьыщІэлъэдэжри, иІыгъ кІэнфетхэм ящыщ зы и шыпхъэм иритащ.

Ар зыфІэмащІэ хьыдэжбз щыкІум иджыри зы быпэ и дэпхъуэ щІ

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и къалэн нэхъыщхьэхэр

● Лъэпкъ Іуэху

ДУНЕЙПСО Адыгэ Хасэм и Іуэхуэзехьэхэм я зи чэзу зэІущІэУ Налшык щекІуэкІар кьыщызэІуихым, ДАХ-м и тхьэмадэ, КъБКъУ-м и профессор **Дзэмыхь Къасболэтэ** кІоцкомым хэтхэр зыхэпльэну Іуэхуэхэм я гугъу ищІащ, кьрагъэблагъэхэм я щІэ кьриІуащ. ЗэІущІэм кьыщаІэта Іуэхуэгъуэхэм я зэфІэхыкІэ хьунум хуалъагъу Іэмалхэмкіэ ядэгуэшэн мурадкІэ, зэІущІэм кьрихьэлІат Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэ институтымрэ КъБКъУ-мрэ я лэжьакІуэхэу **Бищо Борисрэ Абазэ Албэчэрэ, Хьэмдохъу Анзор,** нэгъуэщІхэри. Апхуэдэу хамэ къэралхэм кьикІыж ди лъэпкъэгъуэхэм хабзэм тету ди щІыналъэм я лъэр щыувыжьыным хэль лъэпощхьэпохэм я хэкІыпІэр жрагъэІэн папщІэ, зэІущІэм кьрагъэблагъащ УФ-м и Миграцэ ІуэхущІапІэм КъБР-м щиІэ и къудамэм и лэжьакІуэхэу **Жылэхьэж Артурр**э **Щ**э**ныбэ** Зальмдж**эрийр**э

ДАХ-м и тхьэмадэм Іуэху гуапэкІэ я лэжьыгъэм пищащ. Абы утыку кьригъэблагъащ хы Фыщ-щІэ Іуфэм щыпсэу адыгэхэм (шапсыгъхэм) я Хасэм и тхьэмадэ **КІэкІыхъу Мэжид** икІи хасащхьэм хэтхэм я унафэкІэ абы иритащ ДАХ-м и дамыгъэ лъапІэмрэщІыхь тхьилъмрэ, ар илъэ 16-м щІигъуаэу гуащІафІэуадыгэ Іуэхум зэрыхэлажьыхьымрэ и ныбжьыр илъэ 50 зэрырикъуамрэ папщІэ. ДАХ-м и дамыгъэм нэхърэ нэхъ лъапІэ къыхуагъэфэща псом зэрыхэмытыр, адэкІи лъэКІымыгъанэу лжьэну зэрыхъэзырыр Мэжид и кьэпсэльэныгъэм кьыхиъэщащ.

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и нэІэ щІэт Іуэхуэгъуэхэм щыщщ абы кьыпэщІиубыдэ хэгъэуэгу, кьралхэм щыІэ Хасэхэм я лэжьыгъэр кьыщыгъэнэр, я ІуэхущІафхэр нуиэтІыныр. Апхуэдэу абы ипкІи иткІэ ДАХ-м и Іуэхуэхьэ гупым нэгъабэ бжьыхьэм щІипльыкІащ Сирием, Иорданием, Тыркум щыІэ Адыгэ Хасэхэм я нэхьыбэр кьызэщІэзубыдэ «Каффед» зэгухьэныгъэм и лэжьэкІэр. Иджырей зэхуэсым кьыщапщытар Къэрэшей-Шэрджэсым щыІэ Адыгэ Хасэрщ. ДАХ-м и гъэзэщІакІуэ гупым и пащхьэ кьыщыпсэльащ КъБШР-м щыІэ Адыгэ Хасэм и тхьэмадэм и кьуэдзэ **Шэрджэс Мухьэмэд**.

- Нобэ зи лэжьыгъэр щІэфІпльыкІ Къэрэшей-Шэрджэс Адыгэ Хасэр къызэрагъэпэщащ 1989 гъэм. ДэркІэ щыхьу кьыдольытэ Дунейпсо Адыгэ Хасэм и хэщІапІэр зэхуэсыгъуитІкІэ Черкесск кьалэм зэрыщыІар, дрогушхуэ ДАХ-м и яп-э тхьэмадэу щыта Къалмыкъ Юри кьыкІэлъыІуэу а ІэнатІэр езыхьэкІа Акъбащ Бориси зэрыдихэкуэгъум. Щыхьу 25 зыхэт хасащхьэм и зэІущІэхэм кьыщаІэтащ икІи зэпкърыхауэ щытепсэлъыхьащ адыгэбзэр хьэмуным, ар джыным икІи егъэфІэкІуэным, щэнхабзэр къэІэтыным, адыгэ щІалэгъуалэр спортым, щІэныгъэм, лъэпкъ хабзэхэм щІэпІыкІыным, нэгъуэщІхэми теухуа Іуэхуэгъуэхэр, - жиІащ Мухьэмэд.

Абы кьыхигъэщащ «Меркурий» фирмэр кьызэзыгъэпэща, адыгэхэм защІэгъэкъуэныжкІэ куэд зыщІа Дер Станислав кьыщалъхуа махуэм и щІыхькІэ нэгъабэ гъэмахуэм Черкесск щыщ адыгэ щІалэгъуалэ гуп Іуащхьэмахуэ зэрыдэкІар, а зекІуэм хэта щІалэхэм ядэщІыгъуу адыгэ пщащитІ - АкІэжь Дианэрэ Хьарц Сэрэтинэрэ - Іуащхьэмахуэ щыгу зэрихьар, республикэм и кьалащхьэм, адыгэ къуажэхэми щІалэгъуалэ джэгуэгэр зэрыщыгъэхащэр, ахэр пасэрей хабзэхэм тету ирагъэкІуэкІыну зэрыхущІэкъар, спорт зэхьэзэхэу зэхуэмыдэхэмрэ концерт зэмылІэужьыгъуэхэмрэ кьызэрыгъэгащэщыр, апхуэдэ зэхьэзэхуэ зэмылІэужьыгъуэхэм щытекІуэхэм Хасэм кьыбгъэдэкІ фІыщІапщІэхэр зэрыратыр, литературэм, гъуэзджэм, щэнхабзэм ятп льэбакъуэхэр щызыч ныбжьыщІэхэр зэрагъэгъэшхуэр. КъШР-м щыІэ Адыгэ Хасэм зэфІигъэкІ Іуэхугъуэ щхьэпэхэм щыщщ щІэныгъэ зэзыгъэгъуэта къуажэдэс щІалэгъуалэр ЗэнатІэкІэ кьызэгъэпэщыным пыщІа Іуэхугъуэ щхьэхуэхэр, унагъуэ хуэмыщІахэмрэ лэжьапІэнщэхэмрэ ядэІэпыкъунхэр. ТхакІуэ Даур Мусэ и редактор нэхьыщхьэу абыхэм мазэм зэ кьыдагъэкІ «Хасэ» газетыр.

- Газетыр лъэ бЫдэ теуваУэ и иджыри пхужьІэнукъым, - пищащ Шэрджэс Мухьэмэд, - ауэ ефІакІуэуэрэ зэрыкІуэм дегъэгугъэр ар ди лъэпкъым и шхэпс хьуфыну. Иджырей хасащхьэр зэрылажьэ илъэситІым ищІэфар мыкуэдми, мылькуу текІуэдащ сом мин 500-м нэс, езы хасащхьэм и зыІыгъыкъым текІуэдамрэ Дунейпсо Адыгэ Хасэм и хэтыщІэу илъэс зыбжанэ зэтриХьар зэрыттыжамрэ кьыщынэмыщІауэ. Пэжщ, а псор ди Хасэм кьехьэлъэкІынут, хуэзфІэмыкІыхэнри хэльт хэхьуэрэ гудзакъэрэ зиІэ ди лъэпкъэгъуэм зыкьытщІамыгъэкъуамэ.

КЪЫКІЭЛЪЫКІУЭ Іуэхугъуэу ДАХ-м и гъэзэщІакІуэ гупыр зыхэпльар Хэкум кьэзыгъэзэжхэм зэрадэІэпыкъу щІыкІэхэмрэ ахэр зыІууэ лъэпощхьэпохэм я зэфІэхыкІэ хьунумрэщ. АбыкІэ я лъэпкъ ираташ репатриантхэм ядэІэпыкъунымкІэ ДАХ-м и комитетым и унафэщІ **Борэздж Барэсбий**.

- Иджыпсту кьэтІэт Іуэхум нэхърэ нэхъ инрэ нэхъ гугъурэ Хасэм зэрихьэ Іуэхухэм хэмыту кьызэольытэ, - жиІащ Бэрэздждж, - псори зыхуэкІуэжьр ди лъэпкъэгъуэр Хэкум кьэшэжьынырц, абыхэм я адэжь лъапсэм лъабжьэ щагъуэтыжьынрци. Зы лъэпкыкъуэкІэ, ар Іуэху гугъущ, жэуапІныгъэ ин зыпылтыр, абы кьыдэкІуэри кьыхэгъэщыпхъэщ кьэкІуэжхэм я лъэр Хэкум щыувыжьынр иужьрей зэманым зыкъомкІи нэхъ тынш зэрыхьуари. Ауэ шэч хэлъкьым арэзы утехьэуэ утІысыжьыну а Іуэхуэр зэІуб3у зэрыщымытым. Сэ сызэреплъымкІэ, абыкІэ лъэпощхьэпо нэхъыщхьэу щытыр Урысей кьэралыгъуэмрэ ди лъэпкъэгъуэр щыпсэу хамэ кьэралхэмрэ я хабзэгуэхэм и зэхэлъыкІэхэрщ, абыхэм я кьэгъэсэбэныкІэм Іуатіэ кьаухуэгъэтафэныкырц. Абы и Іуэхукіэ дэ тхуэфІэкІыкІэ дадоІэпыкъу, зыгуэркІэ хабзэм зихьэужами, унафэщІэ кьыдэкІами ди лъэпкъэгъу хэхэсхэр щыдогъэгъуазэ.

Бэрэздж Барэсбий и псалъэхэм кьыпищу, Хэкум кьэзыгъэзэжхэм я Іуэхур Адыгейм зэрыщыгъэувам кьытеувыІэу кьэпсэльащ ДАХ-м и гъэзэщІакІуэ гупым хэт **Мэшхуэфі Нэждт** (Мейкьуапэ).

- Дунейпсо Адыгэ Хасэр зэхэщащ щэхьуар, абы кьалэн нэхьыщхьэ щыдгуэ иІэр хэхэс адыгэхэр кьэшэжьынращ, - жиІащ абы. - ИкІи кьыхэгъэщыпхьэщ а Іуэхум епхауэ иджыри кьэс зэфІэкІауэ кьызэщІэкъуэ хьуну псом ДАХ-м и гуащІэр зэрыхэльыр. Япэрауэ, дэ псомкІ кьыдгурыІуэн хуейщ мы илъэхэр ди лъэпкъым и насыпыкъэзэгъуэу зэрыщытыр. Хэкум дыщІрахуар Кавказ Ищхьэрэм щІыху имысу урыс пащтыхьыгъэр зэрыхуейрат, а лъэхьэнэм тегуэ Уэсмэн империем и кьарур ихьуэмэн папщІэ щІыху екІуэлІэнщэхэр щызрищалІэм. А тІур зэрызэтехуар адыгэхэм ди насыпыщагъэщхуэт.

Иджы, Урысей Федерацэм и экономикэм зыкьыщиужьым, адрей кьэралхэмефІэкІ хуэхкІэ иІэ щІыхьым, ар щІыху хэныкьуэу кьыщІэкІащ. Ещхьыкьрабгэзэ, адыгэхэр щыпсэу кьэралыгъуэхэм щІыхуэкІ кьебжкІ хьуащ. А псом кьыхэкІыу кьытхукъуэкІа Іэмалыр ди лъэпкъым ифІ зыхэлъымкІэ кьэдгъэсэбэнын хуейщ. Абы папщІэ федерал законхэр дэгъуэу тщІэн, ди лъэпкъым тегъэпсыхьауэ кьащтэныжкІэ ІуэхуфІэкІыну псори зэрыхэтлъхьэным дыхущІэкъун хуейщ. Псалъэм папщІэ, иджыри кьэс «соотечественники» («ди хэкуэгъуэхэр») псалъэм адыгэр кьрамыгъэуфыбыду щытамэ, Урысейр ди лъэпкъэгъу хэхэсхэм я адэжь лъахэу зэрыщытыр кьаэзэрыгурыдгъэІуэным дыпытын хуейщ.

Хэкум кьэзыгъэзэжхэм ядэІэпыкъуным и Іуэхур Адыгэ Республикэм зэрыщІэгъэпса щІыкІэхэм я гугъу щищІым, Мэшхуэфі Нэждт жиІащ:

- Репатриантхэм хабзэм тет Іуэхутхьэбзэхэр яхуэзыщІэ ІэнатІэ кьызэгъэпэщын зэрыхуейм 1994 гъэм дыщІэльэІуащ, 1997 гъэм ар кьыддэхьуащ. Мы Іуэхум хуэгъэзэа Къралыгъэ комитет щыІэн хуейщ жьтІэуэрэ, куэдрэ дахуэтхати, ари кьыдэхьуІащ. Иджы нобэ ди республикэм и Правительствэм хэтщІ щыхубз коммуникацмрэ лъэпкъэпщІэныгъэхэмкІэ кьэрал комитет, абы епхауэ, кьэралым и мыпкъкІэ лажьэу кьэкІуэжхэм щадэІэпыкъу центр диІэщ. Дэ кьызэрытфІэщІымкІэ, Дунейпсо Адыгэ Хасэм мы Іуэхумкіэ бгъэдыхьэкІэ тэмэм кьыхуэгъэутмэ, и кьалэн нэхъыщхьэхэр зыхуиІэувыжьфмэ, Іуэхуищ зэфІэбгъэкІыфынущ. Япэрауэ, фІыуэ елэжьын хуейщ репатриацэмкІэ щІыхухэм яІэ гупсысэр захуэу унэтІыным; етІуанэу, хэхэсхэм щхьэкІэ кьэрал хабзэм и лъабжьэ гъэпсыным; ещанэу, зи гугъу тщІыхэмкІэ нэхьыбэу зи фІагъ кьыдэкІынур спутник телевиденэраци, ар кьызэгъэпэщыным.

КъБР-м и Президент дежщІэ Жылагъуэ советым кьыщаІэт Іуэхугъуэхэм репатриацэм епха упщІэхэри зэрыщыщэфІахым, абы и лъэныкъуэкІэ я мурадхэм тепсэлъыхьащ Президентым и чэнджэщэгъэу, советым и комитетхэм ящыщ зым и унафэщІ **Думэн Хьэсэн**.

- Иджыпсту къэкІуэкІ псалъэмакъэм кьагъэлъагъуэ гугъуехь куэд зыпыщІа лэжьыгъэщхуэ ди пащхьэ зэрилыр, - жиІащ Думэным. - Абы илъэс зыбгъупщІ хьуауэ ди дытопсэлтыхьы, дытолэжьыхьы, ауэ арэзы утехьэну тхузэфІэхыркъым. Пэжщ, а Іуэхур кьэрал дэІэпыкъуэгъэнщэу, Хасэм и закъуэкІэ зэфІэха зэрымыкьунум мызэмытІэу дыІуащ. Араща КъБР-м и Президентым и жэрдэмкІэ кьызэрагъэпэща Жылагъуэ советым Іэпхьэущапхьэ, лъэпкъ зэпыщІэныгъэ Іуэхуэмкіэ комиссэ (кьэпщытакІуэ гуп) щхьэхуэ щыхагъэхьар. Сыт а гупым и кьалэныр жьпІэмэ, абы и Іуэхущафэ нэхъыщхьэхэм хохьэр Іэпхьэущапхьэмрэ Хэкум кьэзыгъэзэжхэмрэ я Іуэху зэфІэхыкІэхэм и щапхьэу нэгъуэщІ щІыналъэхэм кьыщагъэсбэпхэм хэпльэныр, миграцэмкІэ щыІэ кьулыкъущІапІэхэм щылажьэхэмрэ а Іуэхур зи щхьэкІэ зыгъэунэхуахэр зыІууа лъэпощхьэпохэмрэ кьэльтуа лъэпкъэгъуэр щыпсэу хамэ кьэралхэмрэ я хабзэгуэхэм и зэхэлъыкІэхэрщ, абыхэм я кьэгъэсэбэныкІэм Іуатіэ кьаухуэгъэтафэныкырц. Абы и Іуэхукіэ дэ тхуэфІэкІыкІэ дадоІэпыкъу, зыгуэркІэ хабзэм зихьэужами, унафэщІэ кьыдэкІами ди лъэпкъэгъу хэхэсхэр щыдогъэгъуазэ.

Бэрэздж Барэсбий и псалъэхэм кьыпищу, Хэкум кьэзыгъэзэжхэм я Іуэхур Адыгейм зэрыщыгъэувам кьытеувыІэу кьэпсэльащ ДАХ-м и гъэзэщІакІуэ гупым хэт **Мэшхуэфі Нэждт** (Мейкьуапэ).

- Дунейпсо Адыгэ Хасэр зэхэщащ щэхьуар, абы кьалэн нэхьыщхьэ щыдгуэ иІэр хэхэс адыгэхэр кьэшэжьынращ, - жиІащ абы. - ИкІи кьыхэгъэщыпхьэщ а Іуэхум епхауэ иджыри кьэс зэфІэкІауэ кьызэщІэкъуэ хьуну псом ДАХ-м и гуащІэр зэрыхэльыр. Япэрауэ, дэ псомкІ кьыдгурыІуэн хуейщ мы илъэхэр ди лъэпкъым и насыпыкъэзэгъуэу зэрыщытыр. Хэкум дыщІрахуар Кавказ Ищхьэрэм щІыху имысу урыс пащтыхьыгъэр зэрыхуейрат, а лъэхьэнэм тегуэ Уэсмэн империем и кьарур ихьуэмэн папщІэ щІыху екІуэлІэнщэхэр щызрищалІэм. А тІур зэрызэтехуар адыгэхэм ди насыпыщагъэщхуэт.

Иджы, Урысей Федерацэм и экономикэм зыкьыщиужьым, адрей кьэралхэмефІэкІ хуэхкІэ иІэ щІыхьым, ар щІыху хэныкьуэу кьыщІэкІащ. Ещхьыкьрабгэзэ, адыгэхэр щыпсэу кьэралыгъуэхэм щІыхуэкІ кьебжкІ хьуащ. А псом кьыхэкІыу кьытхукъуэкІа Іэмалыр ди лъэпкъым ифІ зыхэлъымкІэ кьэдгъэсэбэнын хуейщ. Абы папщІэ федерал законхэр дэгъуэу тщІэн, ди лъэпкъым тегъэпсыхьауэ кьащтэныжкІэ ІуэхуфІэкІыну псори зэрыхэтлъхьэным дыхущІэкъун хуейщ. Псалъэм папщІэ, иджыри кьэс «соотечественники» («ди хэкуэгъуэхэр») псалъэм адыгэр кьрамыгъэуфыбыду щытамэ, Урысейр ди лъэпкъэгъу хэхэсхэм я адэжь лъахэу зэрыщытыр кьаэзэрыгурыдгъэІуэным дыпытын хуейщ.

Хэкум кьэзыгъэзэжхэм ядэІэпыкъуным и Іуэхур Адыгэ Республикэм зэрыщІэгъэпса щІыкІэхэм я гугъу щищІым, Мэшхуэфі Нэждт жиІащ:

- Репатриантхэм хабзэм тет Іуэхутхьэбзэхэр яхуэзыщІэ ІэнатІэ кьызэгъэпэщын зэрыхуейм 1994 гъэм дыщІэльэІуащ, 1997 гъэм ар кьыддэхьуащ. Мы Іуэхум хуэгъэзэа Къралыгъэ комитет щыІэн хуейщ жьтІэуэрэ, куэдрэ дахуэтхати, ари кьыдэхьуІащ. Иджы нобэ ди республикэм и Правительствэм хэтщІ щыхубз коммуникацмрэ лъэпкъэпщІэныгъэхэмкІэ кьэрал комитет, абы епхауэ, кьэралым и мыпкъкІэ лажьэу кьэкІуэжхэм щадэІэпыкъу центр диІэщ. Дэ кьызэрытфІэщІымкІэ, Дунейпсо Адыгэ Хасэм мы Іуэхумкіэ бгъэдыхьэкІэ тэмэм кьыхуэгъэутмэ, и кьалэн нэхъыщхьэхэр зыхуиІэувыжьфмэ, Іуэхуищ зэфІэбгъэкІыфынущ. Япэрауэ, фІыуэ елэжьын хуейщ репатриацэмкІэ щІыхухэм яІэ гупсысэр захуэу унэтІыным; етІуанэу, хэхэсхэм щхьэкІэ кьэрал хабзэм и лъабжьэ гъэпсыным; ещанэу, зи гугъу тщІыхэмкІэ нэхьыбэу зи фІагъ кьыдэкІынур спутник телевиденэраци, ар кьызэгъэпэщыным.

КъБР-м и Президент дежщІэ Жылагъуэ советым кьыщаІэт Іуэхугъуэхэм репатриацэм епха упщІэхэри зэрыщыщэфІахым, абы и лъэныкъуэкІэ я мурадхэм тепсэлъыхьащ Президентым и чэнджэщэгъэу, советым и комитетхэм ящыщ зым и унафэщІ **Думэн Хьэсэн**.

- Иджыпсту къэкІуэкІ псалъэмакъэм кьагъэлъагъуэ гугъуехь куэд зыпыщІа лэжьыгъэщхуэ ди пащхьэ зэрилыр, - жиІащ Думэным. - Абы илъэс зыбгъупщІ хьуауэ ди дытопсэлтыхьы, дытолэжьыхьы, ауэ арэзы утехьэну тхузэфІэхыркъым. Пэжщ, а Іуэхур кьэрал дэІэпыкъуэгъэнщэу, Хасэм и закъуэкІэ зэфІэха зэрымыкьунум мызэмытІэу дыІуащ. Араща КъБР-м и Президентым и жэрдэмкІэ кьызэрагъэпэща Жылагъуэ советым Іэпхьэущапхьэ, лъэпкъ зэпыщІэныгъэ Іуэхуэмкіэ комиссэ (кьэпщытакІуэ гуп) щхьэхуэ щыхагъэхьар. Сыт а гупым и кьалэныр жьпІэмэ, абы и Іуэхущафэ нэхъыщхьэхэм хохьэр Іэпхьэущапхьэмрэ Хэкум кьэзыгъэзэжхэмрэ я Іуэху зэфІэхыкІэхэм и щапхьэу нэгъуэщІ щІыналъэхэм кьыщагъэсбэпхэм хэпльэныр, миграцэмкІэ щыІэ кьулыкъущІапІэхэм щылажьэхэмрэ а Іуэхур зи щхьэкІэ зыгъэунэхуахэр зыІууа лъэпощхьэпохэмрэ кьэльтуа лъэпкъэгъуэр щыпсэу хамэ кьэралхэмрэ я хабзэгуэхэм и зэхэлъыкІэхэрщ, ар Президентым и пащхьэ ильхьэн, адэкІэ Урысей Федерацэм и кьэрал унафэщІхэм я дежщІыпхэгъэкІу

Зыгъэпсэхугъуэ махуэм

Малъхъэдис

● Псалъэжьхэр

Гъащ Iэм и пкъо

*Дзыгъуэ пэтрэ и гъуэ щы-лIыхьужьщ.
*Пыгъэ щIапIэ лIы икIуадэркъым.
*Хэкужь джэду гъуапэрэкым.
*Гугъэр гъащIэм и пкъощ.
*Дзтхэнэ зы узми иIэщ Iэзэгъуэ.
*Дунейр зыгъэнэхур дыгъэщ, дунейр ззыгъэзахуэр щIэныгъэщ.
*Дыджьм уемыдзакъэу Iэфыр пщIэркъым.

● Прозэу тха басняхэр

Мывэжьым иратыжа жэуапыр

Пхъэ къутапIэм кърахауэ пщэфIапIэм щIахьэ пхъэ Iэплlэр щилъагъуэм сэбэпынщэу бжэIупэм Iулъ мывэжьым жиIащ:

- Иджьпсту Iэплlэм фильу фахь щхьэкIэ, фэ фльагъунщ къыващIэр - хьэкум фрадзэнрэ фыпIэнкIыжу фагъэсынущ, я шхыныр хьэзыр ящIым щхьэкIэ.

Абы и жэуапу пхъэм жеIэ:

- АтIэ ар хъарзынэкъэ! Дэ, пхъэхэр, дыщIыщIэр цIыхухэр мафIэ щыдмыгъэщIэну, абыкIэ сэбэп дахуэхъуну аращ, мывэжь. Дэ дыхуейкъым уэ пхуэдэу сэбэпыншэу дыщыIупыну.

ВакъитIым къащыщIар

- Дэ адэкIэ дыкIуэфынукъым, - жаIащ вакъитIым. - Фльагъуркъэ, ди льэгур щIоху.

- Iэмал иIэмэ, дыздежьам зыгуэрурэ дынэвгъэс, - лъэIущ вакъэхэр зей лъакъуитIыр.

Арщхьэкlэ вакъэхэм ящхьым я пIэ икIын. Щымыхъум, лъакъуэхэр вакъэ щащэ тыкуэным щIыхьэщ, щIуужу туфлъэ зырыз къащэхури я гъуэгу теувэжащ, яIъэкIынур и кIэм нэс хуащIэну зымыда вакъитIыр якIэлъыплlу гъуэгум тельу къагъанэри.

ЩэкI кIапэр зыхуеяр

- Кхьыlэ, мо бэракъым шэм пхиудауэ иIэ гъуанэм сыщывдэж, - лъаIуэрт щIелъыжь тIэкIур, иджыри къэс зыми кърамыдзэу псэуар. Ар ящхьэ бэракъым щыщ зищIу и пщIэр дригъэуеину.

Мэл мэлыхъуэ хъуркъым

Мэлхэр куэдрэ кIэлъыплlащ мэлыхъуэхэм я лэжьыгъэм. «Сыту тыншу псэурэ мыхэр! - Хьуреитl, хьуреитl! - жаIэу кьыгтхэкIиемэ, я Iуэхур зэфIокI. Хэт апхуэдэу мымэлыхъуэфынур!»

«Дэ езы мэлхэм дгъэхъуэжынущ ди Iэхъушэр», - зыхуагъэзащ абыхэм мэлыхъуэхэм. «Ар фа фхуэзфIэкIын лэжьыгъэкъым», - жраIа щхьэкIэ, ахэр едэIуакъым мэлыхъуэхэм.

Арати, мэлхэм хэхьыныгъэ ирагъэкIуэкIри, а лэжьыгъэр зэхъуэкIыфынуи ялыытэ мэл гуп мэлыхъуэу хахащ. Арщхьэкlэ щыдгуэ я кьыщIэкIащ ахэр. Зэгуэрым Iэхъушэм дыгъэжь гуп кьахэльадэри, хьэлэч зэтрищащ.

Абы льандэрэ мэлхэм я фIэщ хьуащ мэлыхъуэу зэрыщымытыфынур.

КЪАГЪЫРМЭС Борис.

● Къуажэхъэхэр

Мэфий, мэкIий

©Щандзэгу бгъэбатэмэ, бэтэжауэ кьыщIоху.
©КIапсэшхуэ Iэгуу пхъэгу кьытхуэзышIэ.
©КIэ кьуаф кьокIуэри, кIэшIэ ныдех.
©КIуэмэ, мэжьэгъуашхэ, тIысмэ, мэдыдыхьэшхыщI, щысмэ, мэдаIуэ.
©Мэфий, мэкIий, хьэкъугъыр кьреш.

ЖЭУАПХЭР:

«КIэрфофф Лъа Лъ-гъэмэ Iуа Лъащмэ»

● Цыкlуэхэм папщIэ

Мастэ нэбдзым уригъэпщыфынущ...

(Таурыхъ)

Бгъэжьым пщэдджыжь къэс щIалэм шхынрэ псырэ кьыхуихьырт.

Апхуэдэурэ иIъэситI хуэдиз дэкIауэ, пщэдджыжь гуэрым бгъэжьыр зэрихабзэу кьэлъэтащ. Ауэ иджы абы щIалэм щIыхьэм кьыхуихьакъым, атIэ мэлыхъуэр кьыпхъуатэри, кьыр задэм ирихьэхащ. ЩыхупIэ Iьагэм и лъабжьэм псы цIыкIу щежэхьырти, щIалэр псы Iуфэм деж щигъэуври, езыр пъэтэжащ. Мыдрейм ищIэнур имыщIэу зыкъюмрэ гупсысэри, мыпхуэдэу триухуащ: «Псы ежэхым сбгъэгурыгу сыкIуэмэ, зыщIыпIэ сыхунщэнщ. Псы Iуфэм жылагъэу гуэр Iумысу кьэхъункъым». Апхуэдэу егупсысри, псы Iуфэм Iуту иригъэзыхащ. Куэд икIуа, мащIэ икIуа, пшапэ зэхэуэгъуэу зы кьуажэ щIыкIыпъэтащ. Кьуажэбгъу дыдэм щыт унэм Iухьэри джащ. Абы зы лIыжь цIыкIу кьыщIэкIащ.

- Уа, тхьэмадэ, сыгъуэгурыкIуэщ, жэщ кьыстехъуащ, ныжэбэ сыщумыгъэIэфыну пIэрэ?

- Сыт щхьэкIэ ущымыгъэIэу! Кьеблагъэ, щIалэ, - жиIэри унэм щIишащ.

Унагъуэм зыпхьу закъэр фIэкIа ямыIэу, лIыжьымрэ фызыжьымрэ щыпсэууэ арат. Аэр фIыуэ хуэщIауэ псэурт, мэл гуартэшхэу яIэт.

Щалэм и къекIуэкIыкIар лIыжьым щыхуиIуатэм, зэгъэрейм жиIащ:

- Апхуэдэу щыщыткIэ, ди деж кьанэ, щIалэфI. ЩIалэ диIэкъым, къуэ утхуэ-хьунщ, дунейм дехьижмэ, ди мылъкури кьыпхуэнэнщ.

ЩIалэр гупсысэри, арэзы хъуащ. И мэлыр хунГъэхуэ, и Iэщым хуKIэльыплlу зы илъэс хуэдэ щыпсэуащ. Пщыхэщхъэ гуэрым унэм щIакIащ, и щIыхь-гъэ бжьыкIэр, кьыздикIар имыщIэу къеуэри ипхъуэтащ. Апхуэдэу нэху щыуэ жэщ хъужьых ихьащ. Пшапэр зэхэуэгъэ бгъэжьым щIалэр щым иригъувэхри лъэтэжащ.

ЩIалэр Iэнкуну тIэкIуэрэ щытауэ епIыныхэ, япэ щрахьэжьа пщыхьэщхьэм игъэувауэ щыта кьубгъанаир зэрыщытщ. ЩтэIэщтаблэр ар кьищтэжри, пIъэмэ, я мэлыхъуэ пщыIэм и щхьэгъэбжэ щыкIур нэхущ. Шынапэуэрэ пщыIэм щыхьэжмэ, и мэлыхъуэгъэ Iупыр кьэзэригъэнам хуэдэу мэуэрпшэрри зэхэсщ, пщафэмэ лыр Iэгъэупым кьыхьехьыж. Зыри кьэмыхьуам хуэдэу, зы щIыхьэм щIалэр кьыфIэIуэхуакъым. ПщафIэр кьелпэри жиIащ:

- КьэтIыс-тIэ, тIэкIу фызгъэмэжьэлIа-ни, фызгъэтхъэжьнщ.

Гупыр Iэнэм етIысылIащ. ЩIалэри ябгъэдэтIысхьэри, кьызыхихари кьахуэмыщIэу: «Аращ ар мастэ нэбдзым уригъэпщыфынущ», - жиIэри, итIанщ шхыным щыхэIэбар.

УЭРЭЗЕЙ Афлик.

● Хъуэжьу

Зэрэгъыж къуажэм щыпсэу Кьардэн Тамарэ Iэдил и пхъур накьыгъэм и 25-м илъэс 80 ирокъу

Ди анэм и гъащIэм урипIъэжмэ, гъуэгуанэ гугъу кьыIэрИнэкIащ. Ар зауэ зэманым щыIтI щыIахэм яхэтащ. И щхьэгъусэр зауэм и пэм щыщIэдзауэ иухьыукIэ хэтащ, нужькIэ абы кьриха узми ихьыжащ. БалигъыпIэ имыувауэ, ди анэм бынийр кьыхэнати, дэтхэнэри зыхуэI хуэзэу кьигъэтэджащ. ЩIалитхум дзэм кьулыкъу щригъэщIащ, псори унагъуэ щхьэхуэуи игъэтIысжащ.

Ди анэр лэжьыгъэм и ветеранщ. «Анэм и щIыхь-медалыр кьыхуагъэфэщащ.

Ди анэ дахэу ди нанэ Iумахуэ!

Узынишагъэр уи куэду. гуфIэгъуэмрэ дэрэжэгъуэмрэ уи Iэпэгъуэ, гукъеуэ уимытащ, унагъуэ жьэгум урихьумакIуэ, псэрытету иджыри илъэсищэкIэ утхуэпсэуну дынохъуэхъу.

Уиштху Ленэ, уи малъхъэ Мухьэмэд, уи пхъурыпхъуэхуэ Казбекрэ Джульеттэрэ.

● Къэпкъ щхьныгъуэхэр

Шху

Щэ кьагъэпщтар и хуабагьыр градус 40-45-м нэс ягъэупщIыIу. Абы щэ литритIым хуэ ззу зы щху лошкIэ хакIэри, зэIащIэ. ИтIанэ а щэр зэрыт хьэкъущыкъур зыгъэхуэбэн гуэркIэ щIауфэри, кьемыщIыIэкIыи щыIыпIэм сыхьэт зытIукIэ щыщагъэтщ. Зэрыпщ зэщIахыжри, нэхъ щыIэтыIапIэ щагъэув, диин папщIэ. Ар дэпшхыну нэхъыфIщ чыржыным, мырамысэм, лэкъум хуабэм.

Шэ щIэгъэпщтхьа

Щэр пщыхьэщхьэм ягъэпщт. (Кьэкъуэлъа нэхъ дакьикъэ 30-40-кIэ мафIэ хуэдизкIэ тращэзэщ). Ар щIыпIэ щыIэтыIэм щагъэув. Пщэдджыжьым ирихьэлIэу шэпхьафэ Iув тельу нэху кьокI. Ар гуакIуэщ мэжаджэм, щIакхъуэ хуабэм дэпшхьну. Кьалмыкъ шеIм щIыгъууи Iэнэм трагъэувэ. Псом хуэмыдэу фIыщ хьывшэ щIэгъэпщтхьар.

«Адыгэ шхыныгъэр» тхьыпIэм кьытхыжащ.

Псалъэзэблэдз

***ЕкIуэкIыу*: 1.** КъБР-м и цIыхубэ тхакIуэ, зауэлI, щIэныгъэлI. 3. Къэбардей-Балъкъэрми Къэрэшей-Шэрджэсми щIыхь зиIэ я артист, Италием Пучини и щэкIэ щекIуэкIа дунейпсо зэпеуэныгъэм и дипломант, уэрэджьIакIуэ цIэрыIуэ. **6.** Зи къуэпсыр гъужа адыгэ лъэпкъ. **10.** Дагъэ щIэкIауэ, щэ щIэльу мэлыхъуэхэм ящI мырамысэ. **12.** Лым кьыхэщIыкIа адыгэ шхыныгъуэ. **14.** УФ-м и цIыхубэ артист, Щоджэнщыкlу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбардей кьэрал драмэ театрым и джэгуакIуэ щыта. **16.** Жэмым кьыльхуэ щIэжьей. **18.** Зыгъэр пфIэгъэныхь зэрыхъуэм кьыуит гурыщIэ. **20.** Бжьигъэ угъурлы. **21.** Кlэрэф Мухьэмэд и повесть. **22.** Гъэвауи бэжьауи пшхыну фIы дыдэ, ауэ къэухьышхуэ зимыIэхэр абы щрагъэщхьи кьохьу. **27.** Анэкlэ гумащIэ, нэхъуеиншэ. **29.** Тырку прозэми драматургиеми я классик адыгэ тхакIуэ. **30.** Уафэгъуагъуэмрэ уафэхъуэпскIымрэ я тхьэ. **31.** УФ-м щэнхабзэмкlэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, тхакIуэ, публицист, критик. **32.** Хьэкъущыкъу зыдагъэувэ шкаф. **35.** Сыбыриим щежэх псыщхуэ. **37.** ЦIыхубэ, щхьэгъусэ. **38.** Епщыкlубгъуанэ лIэщIыгъуэм псэуа италие композитор цIэрыIуэ. **39.** Зэрыпыджэ пасэрей Iэщэ папцIэ. **44.** Нарт Iуэрыlуатэм хэт шы лъэпкъ. **46.** ... зыщхэр псы йофэж. **48.** ХэIэтыкIауэ щыта зиусхьэн лъэпкъ. **49.** Район унафэщI лъэрызекхьэу щыта, Социалист Лэжьыгъэм и Лlыхьужь. **50.** Адыгэ генерал. **51.** Джэду лъэпкъыгъуэм хыхьэ хьэкIэ-кхъуэкIэ ябгэ. **52.** ЩтапIэ ихьэжа цIыху. **53.** Нарт Iуэрыlуатэм узыщихьэлIэ цIыху цIыкIужьей.

***Къехьу*: 2.** Щоджэнщыкlу Алий и «Къамботрэ Лацэрэ» романым хэт хъыджэбз. **4.** Адэм и анэш. **5.** Тутын зэрефэ Iэмэпсымэ. **7.** Пшхыну фIы дыдэщ, ауэ зепхэну Iей дыдэщ. **8.** Етхуанэ нэмэз щыгIуэ **9.** 1911 гъэм Истамбыл - «Гъуазэ» газетыр, 1917 гъэм Бахьсэн - «Адыгэ макъ» газетыр япэу кьыщыдзэыгъэкIаxэм ящIащ, Щоджэнщыкlу Алий и егъэджакIуэу щыта лIы цIэрыIуэ. **11.** Европэм щыIэ къэралхэм ящIащ щым и щыхьэр. **13.** Щыхь лъэпкъ. **15.** Хьэм хэсми, мэшмыкIэ пIъэ мэз джэд мыин. **17.** Нало Заур и тхылъ. **19.** Ныбжьыщlэ, щIалэгъуалэ. **23.** Кlыщокъуэ Алим и роман. **24.** МахуэщIэ. **25.** УФ-м гуащэджэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, КъБР-м и цIыхубэ артист, композитор. **26.** Кьамылым кьыхащIыкI унагъуэ хьэпшып. **28.** Сабий гъуэлъпIэ. **29.** Зы щIыхр адрейм кьызэрыщыхьэщыкI щэн, щыгъуэкIэ. **33.** Усэ сатырхэр зэрилъ псалъэхэр зэщIэжьыуэ зэращI Iэмал. **34.** Гурылъ Iей зимыIэ, нэщэнэфI зиIэ. **36.** Уэрэдым и Iыхьэ. **40.** МэкъумэшыщIэхэр щыпсэу кьуажэ мыин дыдэ. **41.** Гъавэ щаIуэ щIыпIэ. **42.** КъБР-м щIыхь зиIэ и артист, Къэбардей-Балъкъэр кьэрал музыкэ театрым и уэрэджьIакIуэ. **43.** Щыхьэм кьихьа гупсысэ. Гулъытэ. **45.** ХьэщIэм хуаукI е зыгуэрым тыгъэ хуащI мэлыхъуэ **46.** Ар унафэ щыта хуащI Iэхъущlапlэ. **47.** Хьэцэпэцэр Iэкlэ кьызэрахьыж Iэмэпсымэ. **48.** Филологие щIэныгъэхэм я доктор, профессор, КъБР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, адыгэбзэм зегъэужьыным хэлъхьэныгъэфI хуэзыщIа.

Зэхэзэлъхьар
УЭРЫШ Нурхьэлийщ.

Накьыгъэм и 17-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

***ЕкIуэкIыу*: 1.** Щхьэлыкьуэ. **9.** Щтамылэ. **10.** Жыхафэгу. **14.** Даур. **15.** Бру. **16.** Деур. **17.** Ней, **18.** Жьр. **19.** Бжьгъу. **21.** Гурыгъу. **21.** Дахэу. **22.** Ибэ. **23.** Баш. **29.** Бгъэжьнокъуэ. **30.** КIэмыргуей. **32.** Нып. **33.** Гъубж. **35.** Боз. **37.** Нэхущ. **39.** Аркъэ. **40.** Гугъэ. **41.** Кlыщ. **43.** IумпIэ. **44.** Шыд. **45.** Гуанэ. **48.** Хьэнтхъупс. **49.** Нэпкъыжьэ. **51.** Кьэбыстэ.

***Къехьу*: 2.** Хьэлэ. 3. Лы. **4.** Кьурыкъу. **5.** Щтырыгъу. **6.** Амман. **7.** Батыр. **8.** Мэздэгу. **11.** Кьанжэ. **12.** Ержьбl. **13.** Тутын. **21.** Дыжьей. **24.** Шэрэз. **25.** Агъэ. **26.** Акъужь. **27.** Жэз. **28.** Бей. **31.** Нэгумэ. **34.** Бабыщ. **36.** Пкъынэ. **38.** Щхьэгъэш. **39.** Аргуажьэ. **40.** Гуартэ. **42.** Щыпкъэ. **46.** Iупхъуэ. **47.** Шэнт. **50.** Мы.

● ЖыIэгъуэхэр

Уи гурылъыр зрагъащIэри...

✿Кьыщыпхуащ IэIам и деж къехьэлъэкIыж тIэкIум фIыщIэри егъэкIуэдыж.
✿Уи гурылъыр зрагъащIэри... уигу къэмыкIыр яIуатэ.
✿ЦIыхум и гум уихьэфмэ, уэ тебдза уIэгъэ щыплъагъужьынщ.
✿Жэщи махуи зызыхуэбгъэщIэращIэм уи нэджэIуджэгъуэу уIоуэ.
✿Лъагъуныгъэм зыщыпхьумэну иужь уитми, Iэпэгъу зыхуэпщIыну уещэми зыри кьикIынукъым!
✿ Уи нэр кьыщхьэрызыпхьуэм зэ кIэлъыплlыжьыф.
✿ФIыуэ пльагъуми, утеплъ мыхуми щыхуэбгъэщIыхуакIэкъым - кьапшэмэ, кьэщIэнщ: е уи псэм кьытегъуэлъхьэнщ, е уи гум жьы дригъэхунщ.
✿ ШейтIаным удихьэхмэ, тхьэIухуду уольагъу.

БЕЙТЫГЪУЭНСэфарбий.

● Нэщэнэхэр

Гъатхэр гъэгъа нэгумэ...

◆Бжэщхьэлъур уи зэхуакуу узэпсэльэну фIыкъым.
◆Бжьыныфэ, бжьыныхуфэ, джэдыкIафэ ягъэсыртэкъым, тхъэмыщIкIагъэ кьещэ жаIэрти.
◆Былым кьоэштыр щIэмыфыгъужмэ, мэбагъуэ.
◆Вагъуэбэр гъавэм хэпхьэмэ, кьэкIыгъэхэр псори хохъуэ жаIэрт.
◆Гъатхэр гъэгъа нэгумэ, бжьыхьэр гъавэ гуплlэщ.
◆Гъуэгурыкlуэр хьэжъущыкъу нэщI зыIыгъ хуэзамэ, иIубырти блигъэкIырт, адрейм щIежвар кьехъулIэн папщIэ.
◆Гъубж махуэм Iуэху ныблэркъым, гъуэгуи техьэркъым.
◆Жэп темыхауэ къэбыр хъуркъым.
◆ЖьыпIэну унгу кьэкIар уэ нэхърэ нэхъапэ жызыIэм зыгуэр кьыхохъуэ жаIэрт.
◆Зи къупщхьэ къута сымаджэр щыжейкIэ кьэмыскIэн щхьэкIэ жаIэрти, и уэпшэку щIагъым гъущIыпэ щIадзырт.
◆Къанжэ кIакIэмэ, хьэщIэм зыхуэгъэхьэзыр.
◆Махуэр уэму, дыгъэр гуащIэу кьепсмэ, мыгувэу уэлбанэ хъунущ.
◆ПщэдджыжьыМ пшэкIэплъ кьищIмэ, махуэр уэлбанэ хъунущ, щыхьэщхьэм кьищIмэ, уэфIщ.

● ГъащIэм уэрелъ нэмкIэщ уэсыIэзрилъагъур.
✿ГъэщIэгъуэнри зыгъэщIагъуэм елыгтащ.
✿КупщIэр куэдрэ бгъэныщкIумэ, кунэф мэхъу.
✿Къэзыгъэщlар къищIэну щIэхъуэпсыр кьызыхуигъэщIам нырегупсыс: ар абы хилъагъущ.
✿Псыдзэр дзэм я нэхъ гущIэгъуншэщ.
✿ЦIыхуу дэнэ къэна, дунейм и махуитI зэхуэдэжьыж.
✿Жьыгъэм щIэхъуэпсэр и фIыгъуэу лIэну зыфIэфIрэ кьигъэщIакъым: нэгъуэщI узыхэдэни щыIэкъым.
✿Жьыщхьэ махуэ хъуам и гъащIэ псор насыпыфIауэ жьыпIэ хьунущ.
✿ЩIэр кьыщтэжи, кьэкIуэнум йогупсыс, жьым щытхъуэ-мэну, блэкIар ягу кьокIыж.

● Дыгъэм хуэзанщIэу згъэтIылъат

Хьуэжэ бжэныхьэт. Мазхуэ хуабэ гуэрым, бжэнхэм кьакIэльыкIухьурэ ешат, пщIэнтIати, и гуэбэнэчыф гъуэгум. Зыльыхьэуурэ, мэлыхъуэ гуэрым хуэзащ. Зыльыхьэм щыгъэтIылъ, езыр бжэнхэм якIэлъежьэри, фIыуэ щхьэщыкIащ.

Пщыхьэщхьэм, гуэбэнэчым лъыхъуэурэ, мэлыхъуэ гуэрым хуэзащ. Зыльыхьэм щыгъэтIылъ, езыр бжэнхэм якIэлъежьэри, фIыуэ щхьэщыкIащ.

- Си гуэбэнэчыф мы губгъуэм щызгъэтIылъати, згъуэтыжьыркъым, - жиIащ Хьуэжэ.

- Дэнэ деж здэбгъэтIылъар?

- Дыгъэм хуэзанщIэ дыдэу згъэтIылъат.

- Іэу.. АтIэ щыбгъэтIылъам деж кьышыбгъуэтыжьынщ, быдэу лъыхъуэIуэ, - кьыжриIащ мэлыхъуэм.

● ГушыIэ

ДыIэпхъуэркъэ?!

Хьуэжэ мылъкуу иIэр кьащтауэ дыгъуасэкIуэхэр дэкIыжу щилъагъум, и тепIэнщIэлъым тIэкIур кьищтэри якIэлъыкIащ.

Хьуэжэ дыгъуакIуэхэм щалъэщIыхьэм:

- Дэнэ укъэкIа? Сыт укъыщIэкIэльыкIуар? - жаIэри кьеупщIащ.

Хьуэжэ зыфIмыгъэIуэхуу:

- ДыздзвгъэIэпхъуэм сынокIуэ, - жэуап итащ.

ДыгъуакIуэхэр зэплъыжурэ:

- Дэнэ? Дауэ? Сыт щхьэкIэ? - жаIэурэ аргуэру кьыщеупщIам:

- Сэ сыткIэ сщIэн, фэ фы-мыщIэмэ? Фэракъэ дызыгъэIэпхъуэр? - жиIэу хьэпшыпхэмкIэ и Iэр ишийуэ ващ Хьуэжэ.

ЖЫЛАУ Нурбий.
2001 гъэ.

● Джэгукlэхэр

МэлкIэхъу

Джэгухэм зы мэлыхъуэрэ зы мэлкIэхъуэрэ хах. Мыдрейхэр зэрегуакIуэу и ныкъуэр щIыщ, адрейхэр мэлщ. Дауи, щыщ хьухэр нэхъ кьаруэ зиIэхэрщ, абыхэм нэхъ щIыкIуэрщ. Ар кьаруущIэхэр кьаубыдурэ мэлым хуэдэу традзэри япх, итIанэ ящ хуэдэу ящI. Щыщ щIыхьэху зыщIа мэлыхъуэм и мэлкIэхъур и ужь иту щы зыщхэм кьахохъэ, кьокIыж, кьагъэзэжурэ цы зыщхэм я лэжьэкIэм йоплъ.

Апхуэдэурэ щэ-плlэ кьахьэхьэурэ яхэкIыжа и ужькIэ, щыщ гуэрым мэлкIэхъур кьеубыдри, цы кьащащмкIэ (щыгъын щIыпIетIэ, джанэ, пыIэ е удз тралъхьэ) щIехьумэ, адэкIэ хъурейуэ зэрыщэхэсыж хуэдэу я Iэхъум пащэ. Абдежым мэлыхъуэм и мэлкIэхъур зэрыкIуэдам гу лъетэри, щыщхэм я дежкIэ кьеГъэзэж. Абы зыри жимыIэу мэл ящхэм, ар зыщхэм якIэльоплlэ. Гъэзырыгъуэхэу зэплъакIуэ щыщхэр зэгуоп, я дамэхэр драгъэуцей, Іупщlэ зохуащI, мэлыхъуэм кьилъхьуэм ямыщIэ хуэдэ нащхьэ-Іущхьэкlэ зэпсалъэу.

Сытми мэлыхъуэр щIоупщIэ: «Си мэлкIэхъур фымылъэгъуауэ пIэрэ?» - жиIэри. Щыщхэм япэ щIыкIэ зрагъэумысыркъым. ИтIанэ псыхъуэм дыхьэу ялъэгъуащ, мэзым щIыхьауэ хуагъэфащэу щхьэусыгъуэ Iэджэ кьыхурагъэкIэ. Мэлыхъуэм ахэр и фIэщ хуауэ лъыхъуэу, зэм псыхъэмкIэ дыхьэу, итIанэ мэзымкIэ игъазэу, иужькIэ щыщхэм кьахьэхьэжьм, абы ящIэм якIэлъыплlурэ зыкъомрэ кьекIухь. ИтIанэ ар утыкум кьохьэри и мэлкIэхъум тельхэр кьытредз: «А-а, мисри атIэ си щынэр!» - зэрыжиIэу псори зэбгрэк.

Абыхэм ящыщу хэт кьиубыдми, дяпэкIэ умыдигъэжьын хуэдэу жиIэурэ абы и натIэм Іэпэкlэ щэ йотIыркъ. Мэлыхъуэм кьиубыдын хуей бжьигъэмкIэ яп щыкIэ зэгуорlуэхэр: тIу е щы. Ар кьиубыдамэ, абы яп кьыIэрыхьар мэлкIэхъуу, иужь дыдэ кьиубыдар мэлыхъуэу джэгукIэм адэкIэ пащэ. Ауэ зы фIэкIа кьихуэзмыуубыдамэ, ар ешэ мэлкIэхъуу кьагъанэри, кьиубыдар мэлыхъуэу йожьэ.

Джэгукlэм хьэджэбэ щыкIуэр хэткъым.

МАФIЭДЗ Сэрэбий.

НапэкlуэщIэр зыгъэхьэзырар щхьэщэмыщI Iьэщ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

ЖьэкIэмыхьу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Жылаес Маритэ, Льостэн Музэ, Ныбжьк Таисэ, Уэрдокъуэ Жансурэт, Хьэжькъарэ Алик, Шал Мухьэмэд.**

ДИ ХЭЩIАПЭР

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык кьалэ, Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 5, ебгъуанэ - ещIанэ кьатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Іуэхуэмкlэ - 42-22-86; кьуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьэмэ Іуэхуащlапlэхэм ядолъэжьэныкIэ - 42-60-53; хъыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ письмохэмкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 42-63-64, 47-32-15; зэдзэкIакIуэхэм - 42-22-87; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериеи - 47-31-69; ЭВМ-и и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущlапlэм - 42-26-41; суратехэм - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщIэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкIэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкIэр зэтехуэ зэныгъ щыгъкIыжьу.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дольщ КъБР-м федеральнэ пощт зэныщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 42-06-51, 42-19-59.

Газетыр щыпмкIэ жэуап ехь КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №1Н-0065-м щIэту ягъуаи.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

КъБР-м ТЕщхьапIэ хъыбарегъащIэ Іэнатlэхэмкlэ и министерствэм 1905 гъэм щыIа Революцэм и цIэр зезыхь и полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 33, телефонхэр 42-35-75.

Мы къыдэкIыгъуэм елъэхьахэр: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Къаншокъуэ Эллэ, редактору ЖьэкIэмыхьу Маринэ, корректорхэу Щоджэн Инэ *(1,2,4-нэ нап.)*, Табыш Динарэ *(3,5,6-нэ нап.)*, корректорхэм я дэпшьыгъуэу Иуан Заирэ. *КомпьютеркIэ газетым и тепльэр ящIащ:* Ныр Сандэ, ЩкIуэ Мадинэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, *суратыщI* Къарей Элинэ.

Номерыр "Адыгэ псалъэ" и компьютер Іэнатlэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ тедзэн хуейр щыхьэт 20.00-м. Щыградзар сыхьэт 21.00-рщ.

Индексыр 51531● Тираж 10.008● Заказ №1645